

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV VĚD O UMĚNÍ A KULTUŘE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zámeček v Poříčí (Boršov nad Vltavou)

Stavební historie a kulturně-historické souvislosti

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Látal, Ph.D.

Autor práce: Kristýna Reindlová

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby mé kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 11. května 2020

.....

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat svému vedoucímu Hynku Látalovi za přínosné rady, konzultace a celkovou informační podporu při studiu, často i mimo téma práce. Dále mnohokrát děkuji Petru Lexovi a Monice Waldové za poskytnutí rukopisu jejich knihy, která vyšla téměř zároveň s odevzdáním této bakalářské práce, avšak kdybych text neměla zpřístupněný o mnoho měsíců dříve, neměla bych šanci ho zpracovat a dále prozkoumávat všechny podněty v něm uvedené. Také děkuji svému zaměstnavateli, Jihočeskému muzeu, za poskytnutou možnost zkráceného úvazku, čímž mi bylo umožněno studovat zároveň při výkonu mého vysněného povolání.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na budovu zámečku v Boršově nad Vltavou, v místní části Poříčí. Věnuje se zejména stavební historii, kterou propojuje s významnými i méně známými majiteli objektu. V první části práce je proveden stavební popis, přičemž je popisovaný stav před rekonstrukcí a poté i po rekonstrukci. Obě podoby zámku jsou popisovány proto, že při stavu před rekonstrukcí jsou na budově ještě patrné některé jednotlivé změny. Při rekonstrukci byl kladen důraz na zachování některých historických prvků, popis po rekonstrukci slouží tedy pro porovnání a jako příklad, co vše může rekonstrukce historické budovy zakrýt nebo změnit. Dále již práce chronologicky rozebírá podobu zámku v jednotlivých obdobích. Zároveň upozorňuje na kulturní i jiné preference některých vlastníků zámku a související stavební zásahy do budovy. Nakonec tato práce poukazuje také na změny využití pozemků a dalších staveb v nejbližším okolí, které se zámkem mají, nebo dříve měly vztah. Skrze tyto změny se pokouší naznačit rozdíly v dřívějším významu podobných budov naproti tomu, jak jsou vnímány dnes.

Vedoucí BP: Mgr. Hynek Látal, Ph.D.

Anotation:

The final thesis is focused on the building of Boršov nad Vltavou Chateau that is to be found in the part of Poříčí. The final thesis deals namely with the history of construction which is connected to eminent owners of the building as well as those who were of lesser significance. In the first part a description of the construction is offered. At the same time, the state before and after the reconstruction is described. Both forms of the chateau are described because certain changes on the building are apparent before the reconstruction itself. While the object was being reconstructed, the preservation of some historical elements was stressed. Thus, the description after reconstruction serves as comparison and example of what the reconstruction of a building may change or cover. In the next chapters, the thesis examines the image of the chateau across different periods of time. The thesis also comes up with cultural and other preferences of some owners of the chateau, that affected the reconstruction of the building. In the final part of the thesis, a commentary on changes concerning the use of lands and other objects lying in the surroundings of the chateau and having relation to the building is presented. Putting emphasize on these changes, the thesis aims to show the differences regarding the importance of such buildings in the past and the way they are perceived nowadays.

BT Leader: Mgr. Hynek Látal, Ph. D.

1. Úvod.....	8
• 1. 2. Zhodnocení pramenů a literatury.....	9
2. Stavební popis.....	12
• 2. 1. Zámek před rekonstrukcí.....	12
▪ 2. 1. 1. Exteriér.....	12
▪ 2. 1. 2. Interiér.....	16
• 2. 2. Zámek po rekonstrukci.....	19
• 2. 3. Park.....	22
3. Stavební historie objektu.....	24
• 3. 1. Počáteční až vrcholně středověká fáze stavby.....	24
◦ 3. 1. 1. Východní křídlo.....	24
◦ 3. 1. 2. Sýpka.....	25
• 3. 2. Renesanční a barokní podoba stavby a její vlastníci.....	26
◦ 3. 2. 1. Jan Jiří Tluksa Vrábský z Vrábí.....	26
◦ 3. 2. 2. Dominikánská etapa vlastnictví zámku.....	27
◦ 3. 2. 3. Wenzl Danner.....	29
• 3. 3. Zámeček od poloviny 18. století do konce 19. století a jeho vlastníci.....	29
◦ 3. 3. 1. Zámeček v Poříčí vlastnictvím F. J. Pachnera.....	31
◦ 3. 3. 2. Vojtěch Lanna.....	32
◦ 3. 3. 3. Eduard Claudi.....	33
◦ 3. 3. 4. Jaroslav Weltrubský.....	36
• 3. 4. Zámek ve 20. století.....	37
◦ 3. 4. 1. Stanislav Dobiáš a další.....	37
◦ 3. 4. 2. Maxmillian Pollak.....	38
• 3. 5. Poválečná doba – od 2. poloviny 20. století.....	40
• 3. 6. Současný stav.....	42
4. Několik zajímavostí.....	43
• 4. 1. Rozloha komplexu, jeho dřívější součásti a okolí.....	43
• 4. 2. Socha sv. Leopolda.....	44
• 4. 3. Sluneční hodiny na budově bývalé sýpky.....	44

5. Závěr.....	45
6. Zdroje.....	46
• 6. 1. Seznam literatury.....	46
• 6. 2. Seznam internetových zdrojů.....	47
7. Přílohy.....	47
• 7. 1. Seznam vlastníků.....	47
• 7. 2. Seznam obrazových příloh.....	47
• 7. 3. Seznam mapových příloh.....	50
• 7. 4. Obrazové přílohy.....	51
• 7. 5. Mapové přílohy.....	83

1. Úvod

Zámek v Poříčí byl stavbou, u níž bylo možné roky pozorovat chátrání, ale i přesto bylo na první pohled jasně patrné, že jde o objekt, který prošel mnohem významnějšími etapami své existence. Na fasádě zaujaly oko pozorovatele zbytky různých zdobení a v pokojích byly na oloupané omítce patrné různé vrstvy výmalieb. I samotné vnitřní uspořádání a kompozice stavby s mansardovou střechou naznačovala dřívější honosnost.

Do budovy se dříve díky mnoha vytlučným oknům a dířám dalo vstoupit prakticky odkudkoliv a zažít tak *genius loci* rozpadající se stavby. Vyhledávání podobných lokalit a zálibu v jejich amatérském průzkumu dnes můžeme znát pod pojmem *urbex*.¹ Tato aktivita přitahuje mnoho mladých lidí po celém světě.

V roce 2018 zámek firma Auböck začala rekonstruovat. Práci na toto téma jsem si vybrala ještě před rekonstrukcí s původním záměrem sepsat aspoň krátký dokument o objektu, který zanedlouho již nemusí existovat. Vzápětí se ukázalo, že hrozba zkázy je již odvrácena a o zámek a jeho historii se zajímají další lidé, o čemž má dokonce vzniknout popularizující publikace.

Nakonec tak můžeme konstatovat, že jako jeden z mála podobných objektů měl zámeček v Poříčí poměrně šťastný osud a byl zachráněn, i když samozřejmě s mnoha stavebními úpravami a adaptacemi, díky nimž může vyhovět dnešním nárokům na využívání. Tato práce však, doufejme, přesto neztratí svůj význam – může zůstat odbornější syntézou dostupných pramenů a zjištění pro každého, koho by zajímal uměleckohistorický pohled na věc.

¹ Michala Komrsková, <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1029426-urbex-nelegalni-pruzkum-chatrajicich-objektu-ale-i-cenne-fotky>, 2014, vyhledáno 19. 3. 2020.

1. 2. Zhodnocení pramenů a literatury

Zámeček v Poříčí je památkově chráněným objektem, má tudíž i svou digitálně přístupnou *kartu* na územním odborném pracovišti památkového ústavu v Českých Budějovicích², obsahující základní informace o objektu.

Zároveň na ÚOP NPÚ jsou uloženy další podklady vycházející z potřeby zaměřit a zdokumentovat objekt podléhající zkáze. Ta započala zhruba v období vysídlení posledních židovských majitelů objektu v roce 1939 a trvala až do doby, než zámeček zakoupili současní majitelé (Auböck, 2016) a zahájili rekonstrukci (2018). Z dostupných podkladů je pro tuto práci zásadní stavebně-historický průzkum³, naznačující především nejstarší fáze vývoje objektu, k nimž se dnes již jen těžko hledají přímo související prameny. Dále je zde samostatný *Dílčí průzkum bývalé sýpky*⁴ a *restaurátorské průzkumy interiéru*⁵ i *exteriéru*⁶. NPÚ má i *Zprávu o provedení archeologického výzkumu z r. 2018*⁷, pojednávající o průzkumu klenebních zásypů a těles původních podlah, ta souvisí s jejich rekonstrukcí. Průzkum byl proveden společností Archaia jih o.p.s. na základě objednávky od společnosti Auböck. Nálezy ale bohužel nejsou nijak zajímavé pro další rozbor v této práci, i nad nejstarší gotickou částí se našly pouze předměty z období posledních cca 50 let. Nálezově nejbohatší byl prostor nad jižním křídlem, kde archeologové dle četnosti kovaných hřebíků určili zřejmě nejstarší podlahy. Dalšími nálezy byla ještě mosazná přezka, střepy keramiky (obojí zřejmě z klasicistního období) a dvě novodobé mince⁸. Na ÚOP NPÚ v Českých Budějovicích jsou uloženy také nerealizované *plány* na přestavby zámečku⁹, které snad mohou sloužit už pouze k subjektivnímu porovnání se současnou realizovanou rekonstrukcí. Dále jsou tam *plány* i této realizované rekonstrukce¹⁰. Z dostupných

² <https://pamatkovykatalog.cz/zamek-694474>, vyhledáno 12. 3. 2020.

³ David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

⁴ Jiří Bloch – Jan Eliška, *Zámek Poříčí č.p. 196 – Dílčí průzkum bývalé sýpky*, NPÚ - Územní odborné pracoviště, České Budějovice, 2016.

⁵ Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev interiéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2018.

⁶ Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev fasád exteriéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2017.

⁷ Jiří Valkony, *Boršov nad Vltavou – zámek Poříčí – průzkum klenebních zásypů a těles původních podlah – zpráva o provedení archeologického výzkumu*, Český Krumlov, 2008.

⁸ Ibidem, s. 6 - 7.

⁹ J. Kubeš – plánová dokumentace, na ÚOP NPÚ v Českých Budějovicích uloženo pod sig.: PD 3124, 1997.

¹⁰ Brůha a Krampera architekti s.r.o. - plánová dokumentace, na ÚOP NPÚ v Českých Budějovicích

podkladů je také patrné, že plány na v současnosti již dokončenou rekonstrukci prošly několika změnami¹¹.

V literatuře se Zámeček v Poříčí objevuje zejména jako heslo. Takovým příkladem je publikace *Daniela Kováře – Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*¹², nebo starší publikace *Augusta Sedláčka*¹³. Přílehlého parku se týká kapitola v knize *Zahrady a parky jižních čech od M. Pavlátové a M. Ehrlicha*¹⁴.

Výběr literatury by brzy měla rozšířit chystaná kniha, která se bude věnovat výhradně Zámečku v Poříčí a bude shrnovat zejména historii a genealogii jeho vlastníků, ale také některá důležitá fakta vyplývající z archivního pátrání. Tuto knihu chystá *Petr Lexa s Monikou Waldovou* a byli tak laskavi, že autorce této práce poskytnou rukopis¹⁵. Tato budoucí kniha je pro tuto práci důležitá zejména tím, že se pokouší i o některé uměleckohistorické interpretace a poskytuje prostor pro jejich další rozvíjení a ověřování. V rukopisu je také obrovské množství genealogických informací o rodinách vlastníků zámečku, které ale není relevantní pro práci tohoto rozsahu. Rozhodla jsem se tedy tuto oblast v bakalářské práci výrazně zredukovat, protože není předmětem zkoumání. Informace o majitelích zámečku jsem omezila především na základě jejich zásahů do budovy.

Ověřování a další rozvíjení uměleckohistorických témat se odehrávalo zejména v archivních pramenech, v nichž se daly objevit originály plánů a dokumenty související se stavbou. Z archiválií čerpal i jihočeský památkář *Jan Müller*, od nějž pochází teorie o spojitosti rodiny Pachnerových s Krumlovským stavitelem Martinem Adlerem. Rod Pachnerů se na finální podobě zámečku výrazně podepsal. Jan Müller sepsal několik průzkumových zpráv¹⁶ a článků¹⁷, týkajících se Českokrumlovské stavební kultury.

uloženy pod sig.: PD 11281, PD 12185, PD 12308, PD 12251.

¹¹ Brůha a Krampera architekti s.r.o. - plánová dokumentace, na ÚOP NPÚ v Českých Budějovicích uloženy pod sig.: PD 12522, PD 12500, PD 12535.

¹² Daniel Kovář, *Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*, Historicko-vlastivědný spolek, České Budějovice, 2012.

¹³ August Sedláček, *Hrady, zámky a tvrze Království českého III*, Argo, Praha, 1994.

¹⁴ Marek Ehrlich – Marie Pavlátová, *Zahrady a parky jižních čech*, Společnost pro zahradní tvorbu, Praha, 2004.

¹⁵ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, darován autorce této práce jako soubor .pdf při schůzce s Petrem Lexou 14. 4. 2019. ; za laskavé poskytnutí cenného zdroje autorům tímto velmi děkuji; České Budějovice, 2019.

¹⁶ Jan Müller, Českokrumlovské klasicistní plány (1780-1850) ve fondech Státního okresního archivu a místního pracoviště Státního oblastního archivu Třeboň, in: *Historická projektová dokumentace v památkové péči: sborník z konference České Budějovice 4. 11. - 5. 11. 2015*, Jihočeský kraj, České Budějovice, 2016, s. 67-79.

¹⁷ Např.: Jan Müller, O stavební kultuře Českého Krumlova v letech 1860-1890, in: *Výběr – časopis pro historii a vlastivědu jižních čech*, roč. 55, č. 3, Jihočeské muzeum, České Budějovice, 2018,

Zabýval se také papírnami, vlastněnými rodem Pachnerů¹⁸, proto jsou jeho texty taktéž důležitým východiskem pro tuto práci.

Spolehlivým zdrojem plánové dokumentace obvykle také bývá archiv Stavebního úřadu v Českých Budějovicích, bohužel v případě záměčku v Poříčí se v něm vyskytují pouze novodobé dokumenty neuměleckohistorické povahy (statická zajištění apod.).

Zmínky o záměčku jsou také k nalezení v běžných internetových i tištěných časopisech a denících. Tyto články ale většinou obsahují pouze stručné informace o aktuálním stavu objektu a letmé upozornění na historickou hodnotu záměčku. Přesto se některé informace z médií pro práci tohoto typu daly využít, i když většinou jen ve velmi malém rozsahu. Častěji byla hodnotnější spíše fotografická dokumentace přiložena k článku.

Vzhledem k množství podkladů souvisejících nejen se záměčkem v Poříčí, ale i s budovami a dalším okolím, které k němu náleželo, jsem se rozhodla práci zaměřit pouze na samotný objekt Záměčku, s jen nezbytnými zmínkami a nástínem dřívější komplexnosti. Práce je psaná jako syntéza dostupných podkladů se zaměřením na vývoj stavby, ovlivněný některými výraznými osobnostmi jeho vlastníků, kteří mimojiné často výrazně zasáhli i do kulturní historie regionu.

V práci je také na několika místech, skrze vlastníky Poříčí, patrná provázanost regionální historie s celostátní i evropskou historií, která pak má zpětně (někdy překvapivě) dopad právě i na samotnou stavbu (např. druhá světová válka, Josefské reformy, třicetiletá válka apod.).

V práci je obsaženo uměleckohistorické bádání – především skrze další majetek vlastníků zámku lze někdy vystopovat jejich estetické preference, propojené nezbytně i s dobovým kánonem.

s. 148-152.

¹⁸ Jan Müller, Drobnosti k dějinám plešivecké papírny v Českém Krumlově, in: *Památky jižních čech 1*, NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2008, s. 55-58.

2. Stavební popis

Při porovnání aktuálních fotek s fotkami ze Stavebně-historického průzkumu z r. 1997 a současného stavu můžeme vidět, že rekonstrukcí se změnilo nebo zakrylo několik prvků či pozůstatků přestaveb a některé jiné naopak přibyly. Fotografie ze stavu před rekonstrukcí jsou kvalitní, proto jsem se rozhodla využít této možnosti a rozdělit popis stavby do dvou částí – před rekonstrukcí a po rekonstrukci. Tato část práce se tím sice oproti původnímu předpokladu značně rozšířila, avšak metoda stavebního popisu je součástí bádání a na tomto konkrétním příkladu se více než zjevně ukazuje, jak může být důležitá. Zde zejména popis před rekonstrukcí upozorňuje na některé zakryté detaily a nebo naopak přistavované doplňky, na jejichž základě si můžeme udělat lepší představu o postupně proměňované podobě stavby a jejímu přizpůsobování dobovým požadavkům.

2. 1. Zámek před rekonstrukcí

2. 1. 1. Exteriér

Zámek se nachází v obci Boršov nad Vltavou, konkrétně v její místní části Poříčí, cca 6 km jihozápadně od Českých Budějovic. Objekt má tři trakty navazující na sebe nepravoúhle, na půdorysu stavby pak vyniká ještě více nepravidelností vycházejících z četných přestaveb. (Obr. č. 1., 2.) Zejména východní křídlo se směrem od jižního křídla rozšiřuje, zhruba v polovině zalamuje svou osu a stáčí se severozápadně. Západní křídlo má zase osu mírně ukloněnou k východu, čímž jsou obě jejich průčelí celkem blízko u sebe a do nádvorního prostoru vzniká poměrně úzký vstup. Malé nádvoří tak působí uzavřeným dojmem.

Výrazným prvkem je mansardová střecha s dřevěnou profilovanou římsou nad východním křídlem. Nad zbytkem objektu (jižním a západním křídlem) je střecha valbová. Nad východním křídlem se také nachází oplechovaná věžička s hodinami opatřená stanovou střechou. Střecha celého objektu je pokrytá bobrovkami. Ze střechy vystupuje celkem osm komínových těles.

Po celé délce vnější i nádvorní strany východního a jižního křídla se nachází

okapní korunní římsa a rovněž obě křídla horizontálně člení římsa mezipatrová. Vertikálně potom fasádu těchto křídel rozdělují nárožní lizény a dále okna se zajímavě tvarovanými okenními šambránami. Na některých částech má být ještě přízemní sokl, avšak poškozený a z fotografií je tak většinou neznatelný. Všechny prvky jsou provedeny ve štukové vrstvě. Naopak křídlo západní je bez jakýchkoliv těchto členění, což dává pozorovateli tušit informaci o jeho původně jiném než obytném účelu.

Na celém objektu se nachází rozmanité množství okenních výplní, navíc je patrné, že mnoho otvorů (jak dveřních, tak okenních) bylo zcela nebo částečně dodatečně proražených či naopak zazděných.

Průčelí východního křídla má v patře tři symetricky rozmístěná osmitabulková okna. Okolo nich nejsou ve zdivu patrné žádné změny, z čehož lze usuzovat původní rozmístění otvorů. Výplně zřejmě budou taktéž starší, než ty v oknech přízemního patra. V přízemí z levé strany jsou dřevěné dvoukřídlové dveře, každé křídlo rozdělené horizontálně na tři části. Dále vedle dveří najdeme okenní otvor, posazený níže než vedlejší okno, s výplní, která je z fotografií neidentifikovatelná (pravděpodobně se bude jednat o sololit, plech či plastovou desku; v architektonickém rozboru, který je součástí SHP z r. 1997, popis tohoto průčelí zcela chybí). Poslední z oken je vertikálně rozděleno na dvě části. (Obr. č. 3.)

Východní strana východního křídla je dvakrát zalomená a na každém nároží se nachází lizéna. Dle architektonického rozboru se zde při zemi má nacházet ještě štukový sokl, který je však značně poškozen a není tudíž na fotografiích téměř znatelný.

Popsáno zleva se v patře nachází před prvním zalomením pět okenních otvorů, po něm dva otvory a po druhém zalomení křídla jeden otvor. V přízemním patře se zleva před prvním zalomením nachází pět okenních otvorů, po něm tři okenní otvory (první z nich osově souměrný s otvorem nad sebou, další dva umístěny již nesouměrně vzhledem k otvoru nad nimi) a po druhém zalomení jeden otvor. Ve střední části jsou ve štukovém soklu u země ještě dvě malá pravoúhlá okénka do sklepa a ve střeše jsou z této strany také dvě malá střešní okénka.

Šest okenních výplní v patře (zleva) je rozděleno jednou svislou a jednou horizontální osou na čtyři části, z nichž jsou dvě horní části menší čtvercové (ventilační). Poslední dvě okenní výplně jsou šestitabulkové. Všechna okna v patře mají ozdobné štukové šambrány, na rozdíl od oken v přízemí. V přízemí jsou všechna okna

rozdělena pouze vertikálně na dvě křídla. Většina oken bude zřejmě dvojíých, což ale z fotografií není přesně čitelné. (Obr. č. 4.)

Jižní strana je rozdělena na dvě části, užší levá část předstupuje před větší pravou část. V patře je celkem 9 oken, z toho dvě se nacházejí na předstupující levé části – ty nemají štukový ozdobný rám. Okna v patře jsou dvojíá, rozdělena poutcem. Jejich spodní část má dvě křídla. Okna v přízemí jsou zleva členěny: první na předstupující levé části jednou svislou osou, druhé svisle na tři části, čtvrté malé okno je zaskleno jednoduše, páté je šestitabulkové a šesté ve vodorovném směru rozdělení na tři části, svisle dvěma stojnami. Kromě malého okénka jsou dvojíá. V přízemí jsou umístěna také obdélná vrata, nad nimiž je zdatelně zazděný původní půlkruhový tvar. I na této jižní straně fasády je v *Architektonickém rozboru SHP* popsán poškozený štukový sokl, který není z fotografií patrný. Na střeše najdeme ještě jedno malé střešní okno. (Obr. č. 5.)

Na užší, předsazené levé části jižní fasády je také výrazným prvkem otevřené schodiště s podestou, po němž je obdélnými dveřmi možný vstup do sálu ve vyvýšeném přízemí. Výplň dveří je palubková, částečně prosklená. Pod podestou se nachází ještě zamřížované okno a za schodištěm dveře do suterénního sloupového sálu. K západnímu nároží přiléhá kamenný pilíř. Tato část jižní fasády je kromě korunní římsy bez štukových prvků. Stavebně totiž náleží k západnímu křídlu. (Obr. č. 7.)

Západní fasáda západního křídla je taktéž vyjma korunní římsy bez štukových prvků. V horní části patra nalezneme pět oken, zleva jsou první dvě rozdělena na čtyři části s horními dvěma menšími čtvercovými. Zbylá tři okna jsou rozdělena v horní třetině poutcem na ventilančí část a dole na dvě křídla.

Ve střední části nalezneme tři malá okna, dvě malá zamřížovaná a jedno novodobé dvoukřídle. V přízemí jsou dveře a dvě malá okénka, vedoucí do částečně podzemního suterénu. (Obr. č. 6.)

Průčelí západního křídla je hladké, bez štukových prvků či členění, kromě korunní římsy. V patře jsou dvě symetricky rozmístěná okna rozdělená na čtyři části, opět horní dvě jsou vždy menší čtvercové a spodní dvě jsou větší křídla¹⁹. (Obr. č. 8.)

¹⁹ David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, kapitola Architektonický rozbor, in: *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

Nádvoří

Nádvoří strana západního křídla je hladká, bez štukových zdobení. Dominuje jí jakási pavlač v části, kde v rohu přiléhá k severní (nádvoří) straně jižního křídla. Zde je dovnitř prolomeno jedno malé okénko a obdélný dveřní otvor se světlíkem v horní části. Podlaha pavlače je sklenutá na tři segmentové díly.

V *Architektonickém rozboru* SHP se hovoří o tom, že pavlač měla být krytá, truhlářsky zpracovaná a částečně prosklená. Na přiložených fotografiích však již nic takového není, pouze pod pavlačí je vidět hromada dřevěných trosek. Z toho lze usuzovat, že architektonický rozbor byl sestavován dle fyzického stavu budovy ještě před demolicí této pavlače, zřejmě dříve než fotodokumentace. (Obr. č. 9.)

Nádvoří strana jižního křídla má v patře čtyři okenní otvory. Okno při levém rohu je dvojitě, z vnější části poškozené, zřejmě dříve rozděleno šestitabulkově. Další tři okna jsou malá, úzká a vysoká, zasklená jednoduše a nerovnoměrně rozmístěná. V omítce je přitom patrné, že velikost zleva druhého a čtvrtého okna byla původně stejná, jako okna prvního, avšak otvory jsou částečně zazděné. Uprostřed fasády se nachází část erbovního znaku rodu Pachnerů se štukovým rámováním, samotná malba uvnitř rámu je však z větší části poškozená. (Obr. č. 11.) Patro je od přízemí odděleno kordonovou římsou.

V přízemí je fasáda členěná čtyřmi segmentově sklenutými otvory. První je novodobě zazděný a v zadržce jsou proražena dvě úzká, malá okénka, jednoduše zasklená, jaká jsou k vidění i na jiných částech budovy. Další segmentové otvory zleva jsou: první otvor využíván jako okenní, rozdělený na 15 skleněných tabulek, a dva vpravo jako dveřní. V prvním segmentu zleva je do jedné třetiny od země vyzděný parapet. V druhém segmentu je tento parapet také, ale ve středu je v něm ponechán prostor pro průchod, protože na střed segmentu jsou umístěny dveře. Ty jsou ze dvou třetin proskleny a zbylý prostor je ke zdem vyplněn skleněnými tabulkami. Poslední segmentový otvor je vyplněn podobně jako druhý, akorát zde chybí vyzděný parapet, a tak okolo spodní části dveří je jen dřevěné bednění. (Obr. č. 10.)

Nádvoří fasáda východního křídla má v patře dvě šestitabulková dvojitá okna, jejich vnější část je poškozená. Patro je opět vymezeno kordonovou římsou. Kolem ní jsou viditelné hluboké záseky a díry do zdiva, v některých částech odhalující elektrické

dráty. V přízemní části zleva nacházíme nejprve dvě rozvodové skříně na elektřinu, jednu níže umístěnou novější, plechovou, a druhou výše umístěnou starší, dřevěnou. Dále jsou dva přístavky využívané jako zádveří, zleva jeden vyšší, druhý nižší. Oba mají pultovou plechovou střechu. První je částečně zděný, zbytek tvoří OSB desky, druhý, nižší přístavek je fošnový. U pravého rohu vidíme opět segmentově prolomený klenutý otvor, který však výškově nenavazuje na arkády nádvoří strany jižního křídla. Pod něj je zasazen okenní otvor s čtyřtabulkovou výplní.

Na střeše nad touto částí je také vidět neobvyklé zakončení mansardy, která sem navazuje z reprezentativnějšího průčelí. Dále střecha již pokračuje jako valbová. Na některých místech je zprohýbaná, což svědčí o jejím nedobrému stavu. (Obr. č. 12., 13.)

Již jen z fotografií a popisu exteriéru zámku je jasně patrná pokročilá degradace celé budovy, neodborně, průběžně prováděné zásahy a průlomů či zadržování některých otvorů. Laicky se dá říci, že okenní a dveřní výplně a přístavky jsou sestaveny z pochybných materiálů a z toho „co se kde našlo“. Bezprostřední okolí zámku je znečištěno, neudržováno.

2. 1. 2. Interiér

V zámku se v době fotodokumentace nacházelo nejvíce pozůstatků po hlavní funkci, kterou interiér naposledy plnil – ta byla obytná. Z fotografií a architektonického rozboru v SHP je patrné využívání několika bytů včetně soc. zařízení. Bylo by asi nadbytečné zde dopodrobna rozepisovat jednotlivě dispozice bytů. Rozhodně je ale na místě poukázat na několik detailů, které postupně buď padly za obět' částečnému rozpadu či rozebrání budovy, nebo je zakryla rekonstrukce.

Předně je to opět několik zadržovaných či naopak nově proražených otvorů. Jeden z nich je vidět např. na obr. č. 14. v levé části – zadržovaný vchod či nika se segmentovým sklenutím v horní části. Velmi zajímavým se jeví částečně odkryté cihlové klenutí ve zdi u pravého rohu fotografie. Podobné nálezy lze učinit i na některých dalších fotografiích – viz obr. č. 15. v pravé části. Tyto zachycené pozůstatky zřejmě dokládají fakt, že v určitém období došlo k přepatrování objektu.

Z fotografií interiéru je dále patrné množství výmalb, často šablonových.

Některé, určené restaurátorským průzkumem provedeným v roce 2018 jako nejhodnotnější, zde zůstaly až zhruba z konce poloviny 19. století (bosování s obvodovou linkou v lunetách²⁰ (Obr. č. 16.), horní obvodový dekorační pás střídajících se volut a stylizovaných rostlin²¹ (Obr. č. 18.) , dekory kazet ve špaletách pod oknem²² (Obr. č. 17.) apod.) Tyto dekory byly pak překryty novodobějšími vápennými nátěry s válečkovým vzorem z 2. pol. 20. století. Jako fragment nejstarší nátěrové vrstvy byl vyhodnocen jednoduchý vápenný nátěr na kamenných sloupech v objektu bývalé sýpky²³. V některých místech se pak hlouběji v ploše nacházely také fragmenty starší, středověké vrstvy omítek s hrubou, strhávanou barevnou úpravou²⁴.

Většina omítek byla v době průzkumu v havarijním stavu, na mnoha místech samovolně odpadávala od podkladové vrstvy a v některých místnostech byly omítky ještě znečištěny graffiti. (Obr. č. 20.) Proto jich většinu restaurátor doporučil sejmout. Na některých místech však restaurátor doporučil separaci zbytku soudržných omítek před naházením nové vrstvy, což bylo dle dokumentace ze dne otevřených dveří dodrženo (Obr. č. 21., 22.). To znamená, že části těchto historických omítek s výmalbami zůstaly dodnes pod nově nanesenými omítkami.

Z fotografií je patrné ještě několik interiérových prvků, které však nenávratně zmizely neznámo kam. Takovým prvkem je např. dřevěná, částečně prosklená zástěna u schodiště (Obr. č. 23., 24.). Zástěna, jejíž součástí byly také dveře, kterými se vstupovalo do patra, má kazetové členění ve spodní třetině a v horních dvou třetinách je vyložena pískovanými skleněnými tabulkami, vždy s ornamentálním rámečkem a samostatným dekorem uprostřed. P. Lexa ve svém rukopisu tvrdí, že jeden z členů rodiny posledních obyvatel ještě měl mít pozůstatky této zástěny, o které však později přišel a zbytek jejích trosek byl údajně zlikvidován zásahy dělníků po roce 2000²⁵.

²⁰ Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev interiéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2018, s. 7.

²¹ Ibidem, s. 22.

²² Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev interiéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2018, s. 27 a 29.

²³ Ibidem, s. 38.

²⁴ Jan Korecký, kapitola „Závěr a doporučení“, in: *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev interiéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2018, s. 49.

²⁵ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 285.

Dále zde jsou viditelné kvalitně řemeslně zpracované dveře s deštěním (Obr. č. 25.), pravděpodobně již jediné v celém objektu, lze ale předpokládat, že se jich tu nacházelo více. Tyto prvky v objektu zřejmě přežily ještě z 19. století.

Zámek je částečně podsklepený. Jeden sklep najdeme pod východním a druhý pod západním křídlem, jižní křídlo podsklepeno není.

Do sklepa pod východním křídlem vedou cihlové schody zaklenuté valenou klenbou. Ze schodiště se dostaneme do chodbičky, z níž můžeme buď vstoupit do hlavního sklepního prostoru, nebo pokračovat dále po schodech do částečně zasypané druhé sklepní úrovně. Hlavní sklepení je ještě rozděleno příčkou na dvě části. (Obr. č. 26., 27.)

Druhé sklepení se nachází pod západním křídlem a je zaklenuto v deseti polích pruských placek na čtyři nosné pilíře uprostřed sálu. Vstoupit do sálu lze buď z jižní strany, nebo dveřmi v severozápadním rohu. Sál má tři okna, jedno z jižní strany a dvě ze západní. Okna jsou valeně zaklenutá a zamřížovaná²⁶. (Obr. č. 19.)

Stejný pamětník, který v publikaci P. Lexy hovoří o pozůstatcích prosklené zástěny, tamtéž uvádí, že se v areálu zámku také nacházely obrovské sklepní prostory zřejmě pro skladovací potřeby pivovaru, do nichž se dalo vstoupit u mlýna. Později byl vstup zabetonován.

Dále také tvrdí, že se kdysi pod zámek nacházela dlouhá chodba, kterou vybudovali dominikáni. Měla vést až do Zlaté Koruny, později byla částečně zasypaná. Je otázkou, nakolik je informace relevantní, protože v dostupných zdrojích ji nelze overřit. Lze ji ale považovat spíše za jednu z pověstí, které o podobných objektech vznikají, tzn. za doklad živé lidové kultury vázané k regionálně významnějším objektům²⁷.

²⁶ David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, kapitola Architektonický rozbor, in: *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

²⁷ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 285.

3. 2. Zámek po rekonstrukci

Zámek je v současné době po čerstvě dokončené rekonstrukci, což je na první pohled znatelné (sjednocená fasáda, nová střešní krytina, okenní výplně apod.) Úpravami prošel i nejbližší terén a v blízké době čeká na úpravy i přilehlý zámecký park.

Nově zrekonstruovaná budova zachovala základní tvar střech, tzn. mansardovou nad východním křídlem a valbovou nad křídlem jižním a západním. Zůstala, resp. byla obnovena i věžička nad východním křídlem. Zároveň ale přibylo několik na první pohled novodobých prvků – poměrně velké množství vikýřů a několik střešních oken. Ty se nacházejí na vnějších i vnitřních stranách střechy – vikýře po vnějších stranách objektu mají po jednom čtyřtabulkovém okně, vikýře na nádvorní straně mají oken i více. Nejvýraznějším z nich je pak asi vikýř na nádvorní straně jižního křídla, na němž jsou dokonce čtyři okna. Na nádvorní straně východního křídla se nacházejí dva vikýře, zleva má první jedno okno a druhý dvě okna. Na nádvorní straně západního křídla se nachází vikýř se dvěma okny. (Obr. č. 35.)

Ve střeše se nachází také několik klasických střešních oken. Nad oběma průčelími je po dvou střešních oknech, na nádvorní straně východního křídla je jedno střešní okno, na nádvorní straně jižního křídla pak dvě střešní okna. Je patrné, že při rekonstrukci byla velká snaha prosvětlit podkrovní prostor, kde se mimojiné nachází byty.²⁸ (Obr. č. 39.)

Fasáda byla sjednocena do lomeného bílého odstínu, plastické zdobné prvky, patrné na poslední svrchní vrstvě omítky zůstaly zachovány. Po celé délce východního a jižního křídla nalezneme podokapní fabionovou římsu a mezipatrovou kordonovou římsu, lizény, šambrány okolo oken v patře a přízemní sokl.²⁹

Je patrná snaha okenní otvory a jejich výplně sjednotit tak, aby byly rozmístěny pokud možno osově symetricky, a zároveň aby dávalo smysl i jejich rozmístění v patrech vůči sobě. Všechny dveřní a okenní rámy mají bílou barvu.

V průčelí východního křídla nyní nalezneme v patře tři okna s šestitabulkovými výplněmi, symetricky rozmístěné, v přízemí dvě šestitabulková okna. Dveřní otvor

²⁸ fotky na www.josefinalidem.cz.

²⁹ Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev fasád exteriéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachovice, 2017.

zmizel a rovněž zádvevní přístavky, přiléhající k pravému rohu do nádvorní strany.

Na západní straně západního křídla v patře zůstaly počty oken stejné, výplně byly všechny sjednoceny na stejné – dvojitě šestitabulkové. V přízemí se situace změnila takto: Zleva před prvním zalomením fasády je pět otvorů umístěných osově symetricky pod okny v patře; první otvor je okenní, druhý dveřní, třetí okenní, čtvrtý dveřní a poslední opět okenní. Po prvním zalomení jsou v přízemí tři otvory: první okenní, druhý dveřní, třetí okenní. Po posledním, druhém zalomení následuje už jen jeden okenní otvor opět symetrický s oknem v patře. Dveřní otvory jsou do první třetiny plné a v horních dvou třetinách prosklené na čtyři tabulky tak, aby členěním korespondovaly se sousedícími okny. Ve střešní části jsou již zmiňované vikýře doplněné střešními okny. (Obr. č. 36.)

Jižní strana jižního křídla prodělala poměrně velkou změnu zejména ve své levé části, kde byl zhotoven přístavek v podobě terasy, z níž je přístup do klenutého sálu v přízemním patře. Sestoupíme-li po schodech z terasy dolů a dáme se doprava, přístavek jakoby v přízemí prodlužuje plochu západní fasády západního křídla a nachází se v něm dveře, pomocí nichž je přístup do sociálního zázemí (toalety, kuchyňka), které náleží ke sloupovému sálu v suterénu. (Obr. č. 28., 38.)

Západní fasáda západního křídla má v horním patře prolomeno pět okenních otvorů, opět sjednocených šestitabulkovými, dvojitými výplněmi. V přízemním patře jsou dvě menší šestitabulková okénka se zmenšenou horní částí a v suterénním patře jsou dvě čtyřtabulková okénka k nim osově souměrná. Ve střešní části opět vikýře a střešní okna, na místě zůstaly komíny.

Průčelí západního křídla má v patře dvě šestitabulková dvojitá okna.

Na nádvorní straně západního křídla přibyl dominantní prvek v podobě zastřešeného schodiště, jímž se dá vstoupit do patra. Dveřní otvor na konci schodiště se jen přesunul na severní stranu jižního křídla a do východní strany západního křídla byl proražen ještě jeden otvor, vedoucí do sálu určeného dnes ke cvičení. Umístěním schodiště vzniklo v přízemí pod jeho částí zastřešené malé loubí s horní předstupující částí vzdáleně připomínající sklenutí podlahy dříve existující verandy.

Na nádvorní straně jižního křídla zůstaly zachovány okenní otvory v patře tak, jak jsou patrné na fotografiích z r. 1997. Novou omítkovou vrstvou byly logicky zakryty znaky zadržování původních větších otvorů. Ve střední části byl ponechán štukový rám

původního erbovního znaku rodu Pachnerů, fragmenty zbylé malby byly však zakryty.

Přízemí zůstalo členěno arkádami, které však doznaly drobných změn. Zleva je první otvor (na foto z SHP z r. 1997 zazděný) využíván jako dveřní a vyplněný bez prosklení, druhé dva rovněž využívány jako dveře jsou zhruba do 1/2 od země plné a v 2/2 prosklené 8 tabulkami. Poslední otvor byl do zhruba stejné výšky odspodu zazděn a zbytek, sloužící jako okno, je zasklen 14 tabulkami.

Na nádvorní straně východního křídla zůstaly okenní otvory v patře na původních místech. Přízemní část doznala asi největší změny ve zbourání dvou zádveří. Segmentový zděný oblouk (výškově nenavazující na arkády na jižním křídle) nad dveřmi v pravé části zůstal zachován, rovněž dveře pod ním a nalevo od nich ještě jedny dveře přibyly. Ve zhruba střední části je ještě jeden dveřní otvor lemovaný jakýmsi výklenkem, do nějž vedou tři kamenné schody z nádvoří³⁰.

Interiér zámku prošel samozřejmě také velkými proměnami. Největší změnou oproti historickému uspořádání bylo zřejmě doplnění obytných prostor o podkroví – to se zásadně projevilo i na vnější podobě zámku v podobě zmiňovaných výrazných vikýřů a střešních oken. Podkroví východního křídla stejně jako celé toto křídlo a část křídla jižního slouží k bydlení. V západním křídle se pak nachází mnoho místností využitelných veřejností skrze komunitní centrum Josefína – jsou zde místnosti sloužící jako ateliér a tvořivá dílna, relaxační místnost pro masáže, sál na cvičení a sál, kde je možnost uspořádat konference nebo svatby. V těchto posledních dvou zmíněných sálech zůstaly zachovány prvky sloupů, k suterénnímu sálu pak přibylo i zázemí v přístavku v podobě toalet a kuchyňky, jak již bylo zmíněno výše³¹. Dále byly zachovány části historického krovu, které bylo nutné ošetřit a zakonzervovat proti škůdcům a další degradaci. (Obr. č. 40., 41.)

Velkou změnou prošel taktéž přilehlý terén. Nádvoří bylo vydlážděno žulovými kostkami a do jeho středu byla umístěna šestlhranná žulová kašna s letopočtem rekonstrukce – 2019. Do nádvoří byl vydlážděn chodník. Před průčelím bývalé sýpky je schodiště spojující chodník vedoucí do nádvoří a chodník obcházející zámek z východní strany. Před zámkem vznikly nově osázené záhony. (Obr. č. 37.)

³⁰ Video: https://tv.idnes.cz/domaci/zamek-borsov-jizni-cechy-rekonstrukce.V190523_124207_idnestv_togr, vyhledáno 22. 3. 2020.

³¹ Komunitní centrum lze navštívit v rámci programu, nebo po domluvě s p. Janou Vilánkovou, které tímto děkuji za zajištění kratičké prohlídky a komentáře od stálé obyvatelky zámečku p. Obhlídalové.

Za jižní stranou jižního křídla byla navržena zem tak, aby navazovala na dřevěnou podlahu terasy, která je zároveň střechou přístavku viditelného z východní strany. Do přístavku se dostaneme po již zmiňovaném novém chodníčku, pokud bychom vchod do přístavku minuli, můžeme pomocí několika dalších dlážděných schodů překonat výškový rozdíl dělící nás od vstupu na terasu.

Terén ze západní strany byl upraven pouze mírně, zarovnan a nově osázen. Dlážděných je pouze několik metrů čtverečních bezprostředně před dveřmi zámku, do kterých ještě vedou nízké schůdky vyrovnávající mírné svažení okolí. Celkově úprava této části terénu aspoň náznakově zohledňuje fakt, že z této strany dle pramenů zámek nikdy v minulosti nebyl přístupný a dveře se v této fasádě nenacházely.

Upraveny byly také větší příjezdové cesty do areálu. Před zámkem vzniklo parkoviště a asfaltové cesty odpovídající jeho současnému využití.

Co se týká nejbližšího okolí objektu, dle informací p. Obhlídkové, která nás areálem krátce provedla, mají vlastníci společnosti Auböck s. r. o. v plánu časem zakoupit i areál sousedního mlýna a oba pozemky krajinně propojit. Mlýn by měl sloužit jako kanceláře a zázemí společnosti. Dnes je budova mlýna a její okolí na první pohled neudržováno a využíváno zřejmě jen částečně.

2. 3. Park

Park o rozloze 2,2 ha zaujímá plochu na jihovýchodní straně zámku. Na jihozápadě k parku přiléhá objekt bývalého mlýna a na severní straně byl dříve hospodářský dvůr. (viz mapa č. 4.)

Východní stranu parku uzavírá původní příjezdová cesta k zámku – po její levé straně je jednostranné stromořadí lip, které jsou pravděpodobně původní parkovou výsadbou. Stromořadí provázelo zřejmě cestu k zámku po celé délce. Na začátku nynější příjezdové cesty ještě hřiště, viditelné i z leteckých záběrů na mapách. Kdy vzniklo, zůstává otázkou.

Jinak je původní kompozice parku zastřena dlouhodobě zanedbávanou údržbou a dnes již také probíhajícími úpravami. Parkové cesty chybí, jsou nahrazeny pěšinami. Dle pamětníků se východně od rybníka měl nacházet i altán. Park včetně altánu a mola

na rybníčku snad nyní bude obnovovat obec, která je jeho vlastníkem³².

Dle stáří porostu a dochované korespondence je usuzováno, že založení parku spadá do druhé poloviny 19. století³³. To by v součinnosti s aktuálně zjištěnými daty o vlastnících ukazovalo jako na zakladatele parku buď Adalberta Lannu (vlastnil 1840–1854) nebo Eduarda Claudiho (1854–1886).

Přímo u zámečku byla zatravněná plocha udržována pravidelným sečením. Dle publikace M. Pavlátové a M. Ehrliche zde byly ještě v roce 1995 pozůstatky ovocných stromů. Nyní má okolní terén zcela jinou úpravu. (Obr. č. 37.)

Park je krajinářský s romantickými vegetačními prvky. Kompozici vévodí rybníček s ostrůvkem uprostřed, na němž byla vrba náhrobní, na březích rybníka se nacházejí olše a javory. V parku se nachází několik solitérních stromů, které modelují okraje porostních skupin a podléhají dobovému výběru. Západně od zámku je jilm, který může pamatovat ještě vegetaci před založením parku. Dále se u rybníka nacházejí dva stříhanolisté javory mléče a jírovec žlutý, v louce akát. V blízkosti zámku pak najdeme vzrostlý liliovník tulipánokvětý, který je dnes státem chráněný, údajně největší a nejstarší v ČR³⁴. Původem je ze Severní Ameriky³⁵.

Park je nyní dostupný veřejnosti a jsou v něm k nalezení objekty a pomníky připomínající novodobou historii místa i České Republiky. (Obr. č. 42., 43.)

³² Marek Ehrlich – Marie Pavlátová, *Zahrady a parky jižních čech*, Společnost pro zahradní tvorbu, 2004, s. 51. – Andrea Poláková, <https://budejovice.rozhlas.cz/zamecek-v-borsove-nad-vltavou-leta-chatral-novi-majitele-ho-premenili-na-byty-a-7946393>, 2019, vyhledáno 10.3.2020.

³³ Marek Ehrlich – Marie Pavlátová, *Zahrady a parky jižních čech*, Společnost pro zahradní tvorbu, 2004., s. 52.

³⁴ <https://www.avelana.cz/clanek-o-nasi-zakazce-obnova-a-rekonstrukce-zamecku-u-borsova-nad-vltavou/>, vyhledáno 11. 3. 2020.

³⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/Liliovn%C3%ADk_tulip%C3%A1nokv%C4%9Bt%C3%BD, vyhledáno 11. 3. 2020.

3. Stavební historie objektu

Zámek v Poříčí je na první pohled menší sídlo spíše regionálního významu, z jehož půdorysu je jasně patrné, že prošlo četnými přestavbami. (Obr. č. 1., 2.) V následující kapitole bude přiblížen vývoj stavby od jejích počátků po rozvoj v panství, až přes postupné rozprodávání či bourání k současnému stavu. Kde je to možné, budou konkrétní úpravy propojeny s vlastníky zámku.

3. 1. Počáteční až vrcholně středověká fáze stavby

3. 1. 1. Východní křídlo

První zmínka o Zámečku je ze dne 27. listopadu 1379, kdy Bušek z Poříčí, který je nejstarším doloženým majitelem objektu, kupuje od Vyšebrodského kláštera mlýn v Boršově. Tato smlouva je v uložena v Cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě³⁶. Nelze však vyloučit, že sídlo mohlo být ještě starší – tomu by nasvědčovalo zejména umístění u jedné z historicky nejvýznamnějších dopravních tras, u řeky Vltavy³⁷.

Počáteční podoba objektu z doby zhruba před zmiňovaným prvním dochovaným pramenem byla, dle Stavebně-historického průzkumu, dřevěná roubená věž v místech dnešního východního křídla budovy. Kolem věže měl být val s příkopem. Přízemí této věže mohlo být dle autora SHP částečně zapuštěno do země, přičemž později se z tohoto přízemí vyvinul nynější východní sklep.

Tento prostor byl po vyzdění ještě dále upravován. V renesanci byl zřejmě valeně sklenut a později dále rozčleněn, přičemž tyto úpravy mohly souviset se vstupem do nižší úrovně sklepů, které dnes nejsou přístupné pro závaly a vodu. Tyto sklepy jsou ale mladší, je možné, že byly vybudovány pro potřeby pivovaru.

Půdorys roubené nadzemní části věže je patrný v dnešním přízemí východního

³⁶ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 7. – Karel Kakuška, Poříčský zámek, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997 – Daniel Kovář, Heslo: Poříčí, s. 254, in: idem, *Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*, Historicko-vlastivědný spolek, České Budějovice, 2012.

³⁷ Karel Kakuška, Poříčský zámek, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

křídla. Podle něj měl objekt zřejmě pravidelný čtvercový tvar a stál na ploše vymezené právě dnešním sklepem. V průběhu renesance pak na straně směrem do dvora přibyla zeď. Původně zde byly křížové klenby, později nahrazené valenými, a také samozřejmě došlo k proměnám okenních a dveřních otvorů.³⁸

Dle autora SHP by mohla teprve hloubková sondáž potvrdit, zda-li původní konstrukce ze 14. století pokračují do vyšších pater.³⁹ Při dni otevření dveří 21. 9. 2018 byly omítky na mnoha místech sejmuty až do úplného odhalení zdiva (Obr. č. 29., 30.), což by se dalo považovat za určitou sondáž do zdí. Přesto je těžké určit, z jakého období zdivo v patrech, kombinující cihlu a kámen, pochází – i když je pravděpodobné, že vzhledem k tomu, že původní zdivo je výhradně kamenné, tyto zdi budou spíše mladší. Autor rovněž zmiňuje možnou přínosnost archeologického výzkumu, který ale dosud také nebyl v lokalitě proveden. Je velká škoda, že např. zdivo nebylo odborně hloubkově analyzováno, při vyspělosti dnešních technologií by bylo možné údaje o stavbě jistě výrazně konkretizovat. Takto je bohužel nutné soustředit se výhradně na pozorování a srovnání a proto jsou tvrzení o podobě areálu gotické tvrže částečně hypotézami.

3. 1. 2. Sýpka

Autor SHP využívá analogických příkladů a na jejich základě určuje sýpku jako původně gotickou obdélnou stavbu s vnitřním schodištěm. Další takovéto objekty můžeme v Jihočeském kraji najít ve Zvíkově, v Budkově u Vlachova Březí, Smrčné u Vimperka nebo v Dolanech u Klatov. I tyto gotické objekty byly později proměněny na sýpku. V případě Poříčí byla v objektu v období klasicismu nově vybudována dvě podlaží sklenutá na středové sloupy, v jiných objektech někdy bylo využito stávající patrování. Pokud v původním poříčském objektu bylo nějaké rozčlenění, v 18. století, při přestavbě budovy na sýpku bylo zničeno.

Podle Stavebně-historického průzkumu tedy byl gotický areál tvořen dvěma obytnými budovami. Na východě jednou věžovitou stavbou stojící zhruba na čtvercovém půdorysu, na západě obdélným stavením (které bylo později zhruba v 18.

³⁸ Karel Kakuška, Stavební vývoj, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

³⁹ Ibidem.

století přestavěno na sýpku). Celý gotický areál byl ještě pravděpodobně obehnan obvodovou zdí, která místy mohla splývat se zdmi východního a jižního křídla (jižní křídlo je však datováno spíše až do konce 15. století).

Otázkou je také umístění vstupu – dle dostupných ikonografických pramenů je umístěn na severní straně, další možností je, že vstup byl klenutý, při barokní přestavbě zakomponovaný do hmoty jižního křídla.

V tomto období vlastnilo tvrz několik majitelů z různých šlechtických rodů (viz. příloha *seznam vlastníků*), nejsou však k dispozici informace o jejich zásazích do budovy. Dochované dokumenty se týkají spíše smluv o prodejích a koupích okolních pozemků.

3. 2. Renesanční a barokní podoba stavby a její vlastníci

Dle stavebně-historického průzkumu, procházel objekt v 16. století úpravami, které pokračovaly i později. Dochází k blíže nspecifikovaným stavebním úpravám v obou patrech východního křídla, stavba se uzavírá i ze severní strany. Z některých obvodových zdí do té doby hospodářských (a pravděpodobně jen dřevěných) staveb se zřejmě staly vnitřní zdi jižního křídla. Úpravy proběhly i v západní části tvrze – bylo dostavěno patro. To dokládá konstrukce zdiva a dochované omítky.

Objevené diamantování (mající blíže spíše k renesanci než k raně barokní době) na severovýchodní části stavby napovídá, že úpravy probíhaly postupně. (Obr. č. 31.) V této době však jistě byly vyměněné poškozené dřevěné stropy. Škody mohly souviset i s třicetiletou válkou⁴⁰.

3. 2. 1. Jan Jiří Tluksa Vrábský z Vrábí

Toto období uvedené ve Stavebně-historickém průzkumu se shoduje s obdobím, kdy zámek vlastnil Jan Jiří Tluksa Vrábský z Vrábí. Ten se zúčastnil povstání stavů proti císaři v roce 1618. Poříčí bylo dle P. Lexy vypáleno císařským vojskem a Tluksa zajat. Konfiskační komise ho pak v roce 1621 odsoudila ke ztrátě 1/3 majetku včetně Poříčí, které bylo později císařskou rezolucí z r. 1621 darováno dominikánskému klášteru

⁴⁰ Ibidem.

v Českých Budějovicích⁴¹. Dominikáni měli Poříčí získat na základě majetkového nároku ještě z předhusitské doby⁴².

Tento nárok jim zřejmě vznikl vzhledem k tomu, že již v roce 1400 v Poříčí odkoupili les zv. Mnichovec a později (1403) ještě získali zemanský dvůr v místech Včelenských „Čtyř chalup“ a ves Kuklovice. Od vlastníka Aleše z Poříčí majetky odkoupili za 200 kop pražských grošů a za to, že za něj denně budou sloužit službu mše k počtě Panny Marie. Na základě vlastnictví těchto pozemků zřejmě pak založili svou žádost o restituci, která, na rozdíl od jiných, byla úspěšná⁴³. Zisk z velkostatku, který Budějovičtí dominikáni získali, také přispěl k tomu, že mohli v první třetině 17. století po dlouhé době výrazněji opravit budějovický klášter⁴⁴.

3. 2. 2. Dominikánská etapa vlastnictví Zámku

V roce 1621 panství tedy získávají budějovičtí dominikáni. V této době je jeho příslušenstvím velký panský dvůr, cihelna, vápenka a lesy. V roce 1784 vzniká v blízkém okolí také dominikánská osada Včelná. Je proto pochopitelné, že toto zázemí jim (kromě darů) pomáhá v rozvoji spolu s dalšími vyvíjenými hospodářskými aktivitami, jako byl např. převorem Fabrim v r. 1620 vystavěný hospodářský dvůr na Pražském předměstí⁴⁵.

Dominikáni měli zřejmě zásadní vliv na podobu sídla – dle dostupných zdrojů jej měli přestavět na barokní zámek s domácí kaplí, který využívali jako letní sídlo⁴⁶. V této době je tedy možné spekulovat o umístění vstupu, který mohl být zahrnutý do hmoty jižního křídla – viz výše⁴⁷. V roce 1674 obnovili zaniklý pivovar, který zde prvně založil Blažej Píbr z Olešnice při obnově sídla po požáru v roce 1548⁴⁸. Pivovar příštích 111 let tvořil nevítanou konkurenci budějovickým pivovarům, protože dominikáni pivo

⁴¹ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 24-25.

⁴² Daniel Kovář – Roman Lavička, *Dominikánský klášter v Českých budějovicích*, Národní památkový ústav, České Budějovice, 2017, s. 179.

⁴³ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 29. – Daniel Kovář – Roman Lavička, *Dominikánský klášter v Českých budějovicích*, Národní památkový ústav, České Budějovice, 2017, s. 179.

⁴⁴ *ibidem*, s. 145-146.

⁴⁵ *ibidem*, s. 180.

⁴⁶ *ibidem*, s. 180 – Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 29.

⁴⁷ Karel Kakuška, *Stavební vývoj*, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

⁴⁸ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 18.

nevyužívali jen pro vlastní potřebu, ale šenkovali ho i ve vlastním klášterním výčepu v Českých Budějovicích i jinde⁴⁹. To nahněvalo budějovickou konkurenci, která se oháněla stále platným mílovým právem, načež byl dominikánský výčep v roce 1711 oficiálně zakázán. Pivo se však pokoutně prodávalo i dále⁵⁰.

Je zajímavé nyní poukázat na vztah Poříčí a jeho nejbližšího okolí, který se během let evidentě výrazně proměnil. Jedním z míst na pomyslné časové ose, kde se můžeme setkat s názorným rozdílem těchto vztahů, je právě nyní – teprve v roce 1784 byla (v souvislosti se stavbou nové silnice vedoucí z Prahy do Lince) založená osada Včelná, z níž měli dominikáni také příjem. Každý její nový občan od nich obdržel 80 arů pozemků a luk, z nichž dominikánům samozřejmě musel činit nějaký odvod – tak se začala Včelná rozrůstat⁵¹. Narozdíl od dnešního stavu, kdy je Včelná poměrně velkou samostatnou obcí sousedící s Budějovicemi a lukrativní oblastí pro bydlení, dříve tedy patřila pod Poříčí. Dle stránek obce se od něj oddělila až v roce 1930 z iniciativy Poříčských. Poříčí samotné zaniklo ještě o trochu později sloučením s obcí Boršov nad Vltavou⁵².

Dominikáni hospodařili na Poříčí až do roku 1785, kdy proběhly známé Josefské reformy a rušily se řády, které nevyvíjely žádnou veřejnou činnost. Poříčí od té doby spravovala císařská dvorní administrativa, poté panství připadlo českému náboženskému fondu. V této době bylo odvezeno zařízení z domácí kaple dominikánů do kostela ve Slavkově⁵³. V rámci této práce byl učiněn pokus dohledat konkrétněji cestu tohoto mobiliáře a s tím případně související podrobnosti o této kapli, avšak neúspěšný. Současný mobiliář nacházející se ve Slavkovském kostele je novogotický⁵⁴. (Obr. č. 45.) A archiválie, které by se mohly k této otázce nacházet v pobožce okresního archivu v Českých Budějovicích (kronika Slavkova atd.), nebylo bohužel možné prozkoumat z důvodu vládních nařízení o opatření proti Covid-19.

⁴⁹ Daniel Kovář – Roman Lavička, *Dominikánský klášter v Českých budějovicích*, Národní památkový ústav, České Budějovice, 2017, s. 180.

⁵⁰ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 32.

⁵¹ Ibidem.

⁵² <https://www.vcelna.cz/obec/historie-obce/>, vyhledáno 2. 4. 2020

⁵³ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 32.

⁵⁴ Spolupráce s pracovníkem památkového oddělení biskupství ČB, panem Jiřím Váchou – tímto mu děkuji za laskavé poskytnutí fotografických podkladů .

3. 2. 3. Wenzl Danner

Období přestavby západního traktu na sýpku, které uvádí stavebně-historický průzkum, se datačně shoduje s úpravami, které popisuje P. Lexa ve své práci a připisuje je vlastníkovvi Wenzlu Dannerovi, který poříčský zámek vlastnil od roku 1789.

Právě o něm P. Lexa píše, že přepatroval západní trakt a nechal ho sklenout plackovými klenbami na čtveřici osově uspořádaných sloupů. Podrobnou dokumentaci tohoto prostoru poskytuje i dílčí průzkum bývalé sýpky z NPÚ⁵⁵. Wenzl Danner také zazdil několik oken a nechal na straně směrem k řece přistavět kamenné opěráky. Arkádová chodba podél obou podlaží na nádvoří straně jižního křídla a změna jeho vnitřních dispozic jsou také Dannerovým dílem.

Podle P. Lexy nález kamenné cisterny, na níž jsou iniciály WD a letopočet 1792, zdokumentovaný v SHP z r. 1997 dokládá existenci kašny, kterou měl Danner nechat umístit v okolí zámečku⁵⁶. (Obr. č. 32.) Tato cisterna později z objektu zmizela neznámo kam, stejně jako některé další prvky, které byly nějak výtvarně či historicky zajímavé.

3. 3. Zámeček od poloviny 18. století do konce 19. století a jeho vlastníci

Další úpravy zámku také měly vliv na jeho dnešní podobu. Na konci 18. století proběhla klasicistní přestavba. Východní a jižní křídlo plnilo v té době obytnou funkci a západní křídlo bylo již přestavěné na sýpku. Do obou obytných křídel vedlo schodiště z klenuté předsíně a zároveň bylo vybudováno schodiště do podkrovní. Černé kuchyně byly zrušeny a byly vybudované komíny.

Po Wenzlu Dannerovi vlastnil Poříčí ještě Tomáš Taschek, v dostupných pramenech však není žádná zmínka o jeho stavební aktivitě, a tak tyto další přestavby můžeme zřejmě připisovat naopak prokazatelně stavebně velmi aktivnímu Františku Josefu Pachnerovi. Ve stavebně-historickém průzkumu je chybně uvedeno, že erb ve

⁵⁵ Jiří Bloch – Jan Eliška, *Zámek Poříčí č.p. 196 – Dílčí průzkum bývalé sýpky*, NPÚ - Územní odborné pracoviště, České Budějovice, 2016.

⁵⁶ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 38.

dvoře na jižním křídle náleží rytíři Claudimu⁵⁷, je to však erb rodu Pachnerů⁵⁸. Stejný erb je k nalezení na některých stavbách v Českém Krumlově, které rod vlastnil.

Mansardový krov nad východní částí sídla dle autora SHP pochází ze stejného období jako hodinová věž se zvoničkou. Ze kterého období však mansardový krov pochází a na čí popud byl vystavěn, není v dostupných zdrojích zmíněno. Vzhledem k tomu, že mansardová střecha byla v Česku běžná na zámcích, kostelech, kláštorech apod. od 18. století a vzhledem ke stavební aktivitě jednotlivých majitelů zámku, se nám zužuje pravděpodobnost vzniku tohoto krovu zhruba na období vlastnictví dominikánů, Wenzla Dannera nebo F. J. Pachnera.

Na základě toho, že mansardová střecha je výrazným prvkem i na velké části Českokrumlovských staveb, do kterých stavebně zasahoval F. J. Pachner, je velmi pravděpodobné, že právě on by mohl být spojen i s mansardovou střechou na Zámečku v Poříčí.

Z druhé poloviny 19. století zřejmě pochází jednoduchý hambálkový krov nad západním křídlem.⁵⁹ V 19. století také probíhaly ještě další dispoziční stavební úpravy, které souvisely zřejmě s budováním kanceláří pro správu velkostatku. Vzniká zde pavlač na ocelových nosnících na západním křídle a také další schodiště do západního křídla z arkádové chodby. V 19. století má také původ dřevěná zástěna (u schodiště), prosklená pískovanými tabulkami s ornamenty. Tato zástěna je doložená ještě na fotografiích SHP z r. 1997, avšak nedochovala se.⁶⁰ (Obr. č. 23., 24.) Zástěna, stejně jako dveře s deštěním, je hodnocena autorem SHP jako kvalitní řemeslná práce. Naopak poválečné změny v objektu (výměna dveřních a okenních výplní, křídla, zadržky arkád, celkové přetěžování objektu nevhodným užíváním apod.) autoři dostupných podkladů shodně hodnotí jako degradující a pro historický objekt zjevně nevhodné⁶¹.

⁵⁷ Karel Kakuška, Stavební vývoj, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

⁵⁸ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 64. – vizuální porovnání erbů na zámečku a krumlovském domě č.p. 251.

⁵⁹ Karel Kakuška, Stavební vývoj, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997. – Jiří Bloch – Jan Eliška, *Zámek Poříčí č.p. 196 – Dílčí průzkum bývalé sýpky*, NPÚ - Územní odborné pracoviště, České Budějovice, 2016.

⁶⁰ Karel Kakuška, Stavební vývoj, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997. ; Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*.

⁶¹ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*. ; Karel Kakuška, Stavební vývoj, in: David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská,

K současné rekonstrukci objektu žádné odborné stanovisko prozatím nalezeno nebylo, ale vzhledem k tomu, že vlastníci zásahy konzultovali s NPÚ, lze předpokládat, že reakce budou vesměs kladné⁶².

Pojďme nyní toto období ještě upřesnit a spojit některé stavební úpravy s jednotlivými vlastníky objektu.

3. 3. 1. Zámek vlastnictvím F. J. Pachnera

František Josef Pachner zakoupil Poříčí takřka přímo na začátku 19. století, přesněji 30. května r. 1804 od Karla Taschka, syna Tomáše Taschka⁶³. Rod Pachnerů byl rodem papírníků pocházejících z Horního rakouska, který se před rokem 1766 usadil v Českém Krumlově. Otec F. J. Pachnera – Jan Jiří Pachner – zde kupuje papírnu v Kájovské ulici č. 56 a rozvíjí své podnikání⁶⁴. S Pachnerovými se postupně pojí ještě několik dalších budov v Českém Krumlově, z nichž některé nesou shodné ozdobné prvky jako Zámeček v Poříčí (viz níže).

F. J. Pachner převzal po otci papírnu v Kájovské ulici a později ještě vybudoval novou papírnu na Plešivci, k níž přikoupil několik dalších domů – jeden z nich, konkrétně č.p. 251, je opatřen totožným erbem se stejným štukovým rámováním, který nese nádvorní fasáda jižního křídla Zámečku v Poříčí. Je tedy jisté, že F. J. Pachner se na podobě Poříčí stavebně podepsal. Jeho zásahy ale pravděpodobně byly větší, než pouze vyobrazení erbu na fasádě, protože výrazně zasáhl i do podoby jiných domů, které vlastnil.

Objekt č. p. 251 F. J. Pachner koupil jako stodolu a přestavěl ho na obytnou a výrobní budovu⁶⁵. Vystává zde otázka, z jakého důvodu erbovní označení na domě přečkalo i pozdější dobu, kdy celý komplex po Pachnerovi vlastnil další velmi významný průmyslník Ignác Spiro, poté papírny podlely znárodnění a dalším hospodářským proměnám.

Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997. ; David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, kapitola stavební vývoj, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997.

⁶² Mailová konverzace autorka / Jan Vilánek, archiv autorky, 11. 4. 2019.

⁶³ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 81.

⁶⁴ Ibidem, s. 46 – 48.

⁶⁵ Ibidem, s. 63.

V roce 1797 koupil F. J. Pachner také dům č.p. 60 v Hradební ulici a radikálně ho přestavěl. Tato budova je architektonicky velmi blízká Pachnerovým domům na Plešivci a má mimojiné i některé shodné prvky s domem č. 54 v Linecké ulici, z nichž nejvýraznější podobností jsou zřejmě okenní šambrány. Ačkoliv oprava fasády domu mírně pozměnila proporce zdobení a shody už nejsou tak patrné, velmi dobře je můžeme rozeznat na historické fotografii (Obr. č. 33., 34.). Okenní šambrány této budovy jsou shodné, jako na budově Zámečku v Poříčí. K Linecké č.p. 54 jsou k dohledání plány od městského stavitele Martina Anderla⁶⁶. Ten působil v Českém Krumlově v letech 1792 – 1812 jako městský zednický mistr. Na základě těchto dostupných podkladů a teorie PhDr. Jana Müllera je pravděpodobné, že Martin Anderl byl projektantem Pachnerovských staveb. Zda-li ale pro Pachnerovi navrhoval i adaptaci Zámku v Poříčí, se prozatím bohužel nepodařilo ověřit.

3. 3. 2. Vojtěch Lanna v Poříčském zámku

Kromě svých velmi četných podnikatelských aktivit, kterými Vojtěch Adalbert Lanna proslul, se stal na nějakou dobu i velkostatkářem. V knize *Adalbert Lanna - Tři generace podnikatelského úspěchu* se autoři M. Maršík a K. Zahrnhoferová zmiňují o tom, že Lanna kupuje v roce 1840 statek nedaleko jihočeského Holubova, kde chce vybudovat hutě v reakci na tržní poptávku po železe, což také rok poté realizuje a vzniká huť **Adolphstal**. Ukazuje se ale, že naleziště rudy jsou malá, provoz hutě je nákladný a málo rentabilní. V r. 1870 tedy dochází k odstavení hutě⁶⁷.

Koupi blíže nespécifikovaného statku poblíž Holubova Lanna realizuje ve stejném roce (1840) jako koupi Poříčského panství. Panství Poříčí kupuje od F. J. Pachnera za 59 000 zlatých a k němu ještě kupuje i Vrcov. K majetku ve Vrcově patřil tzv. Cikánský les o výměře 825 ha a dvě pole – 880 ha a 135 ha. K poříčskému statku náležely ještě tři domy v Poříčí (č. 26, 32 a 35) a jeden dům ve Včelné (č. 47), pole, louky, zahrady a lesy, dvůr s vodovodem a pivovar s bytem sládků, jehož produkce byla mezi 4500 a 7000 hl piva ročně.

Nabízí se proto otázka, zda nebyl s Poříčským velkostatkem spojený podobný

⁶⁶ Jan Müller, *Město Český Krumlov : Souhrn základních dat ke stavební kultuře 1860 – 1890*. České Budějovice, 2014. Na ÚOP NPÚ uloženo pod sig.: PD 9730.

⁶⁷ Kateřina Zahrnhofer - Martin Maršík, *Adalbert Lanna – tři generace podnikatelského úspěchu*, VŠTE, České Budějovice, s. 18.

záměr, jako se statkem u Holubova. Tomu však protiče romantický charakter celého sídla, zemědělské využití okolních pozemků i domněnka několika autorů, že Lanna zřejmě založil přilehlý anglický park u objektu⁶⁸. Tyto skutečnosti napovídají spíše tomu, že A. Lanna Zámeček mohl vnímat možná pravděpodobněji jako příjemné dočasné (letní?) sídlo.

Adalbert Lanna Poříčí prodává po čtrnácti letech vlastnictví v roce 1854. M. Maršík ve své knize poukazuje na to, že následující majitel Eduard Claudi byl příbuzensky spjat s Pachnerovými, a tudíž se panství (kromě pozemků ve Vrcově, které Lanna směnil s knížetem Johanem Adolfem Schwarzenbergem za jiné) vlastně navrátilo do rodu původních vlastníků. F. J. Pachner měl totiž ze svého prvního manželství dcery Eleanoru a Luisu. Právě Luisa si vzala Eduarda Claudiho za manžela⁶⁹.

3. 3. 3. Eduard Claudi

Eduard Claudi byl podle knihy Daniela Kováře – *Muži v čele budějovické radnice* nejen jedním z nejdéle vládnoucích starostů Českých Budějovic, ale rovněž jedním z nejvýraznějších. Po právnických studiích působil na budějovickém magistrátu, následně se přesunul do Tábora a později se opět vrátil do svého rodného města. V tomto období (v roce 1854) kupuje Zámeček v Poříčí.

Jeho politická kariéra začala v roce 1861, kdy se stal členem městského výboru. V roce 1865 byl zvolen budějovickým purkmistrem a ve funkci se udržel 19 let. Ve stejném roce se stal také okresním starostou, kterým byl do roku 1868 a o dva roky později zastupoval město České Budějovice na zemském sněmu království Českého, později i na říšské radě ve Vídni⁷⁰.

Claudi byl dle dostupných zdrojů vůdcem budějovických Němců a zasloužil se také o vznik vlivného spolku Deustcher Böhmerwaldbund⁷¹. Působil i v dalších spolicích a institucích. Jeho zvolením do čela radnice byla zahájena několikaletá německá dominance v Českých Budějovicích – díky silnému německému bloku se do městské

⁶⁸ Anna Zemanová, https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/borsovsky-zamecek-do-roka-ozije-20180119.html, 2018, vyhledáno 4. 5. 2020. – Marek Ehrlich – Marie Pavlátová, *Zahrady a parky jižních čech*, Společnost pro zahradní tvorbu, 2004. s. 51-52.

⁶⁹ Ibidem, s. 20.

⁷⁰ Daniel Kovář – *Muži v čele Budějovické radnice*, Historicko – vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2008, s. 56-57.

⁷¹ <http://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/deutscher-bohmerwaldbund>, vyhledáno 21. 2. 2020.

rady nedostal ani jeden etnický Čech⁷². P. Lexa zjistil, že příjmení Claudi je často takto zapisované a používané i v podpisech samotným Eduardem, zatímco jiní členové jeho rodiny se běžně zapisovali jako Klaudy⁷³. Je zde tedy důvod se domnívat, že toto používání nečeské formy příjmení souvisí s Claudiovou veřejnou „německou“ sebe prezentací a aktivitou v německých spolicích.

Dle D. Kováře Claudi hájil zájmy velkostatkářů⁷⁴. K tomu ho mohl vést jak pravděpodobný pobyt ve Čkyni na statku u strýce v letech 1842-1847 při jeho působení v Táboře, tak právě vlastnictví panství v Poříčí⁷⁵.

Právě Eduard Claudi dle podkladů z SHP (viz výše – Zámeček od poloviny 18. století) výrazněji zasáhl do podoby zámečku. Nechal přistavět pavlač a schody do 2. patra západního křídla, další změny proběhly i v samotném patře. Zřejmě i dřevěná zástěna s pískovanými skleněnými výplněmi bude pocházet z období, kdy Zámek vlastnil Claudi. V tomto období bylo také 1. patro rozděleno na byty a byly zřízeny kanceláře pro správu velkostatku⁷⁶.

Zámeček v Poříčí poskytoval budějovickému starostovi zřejmě dostatečně reprezentativní podobu bydliště i místo k rekreaci. I když měl služební byt v domě na náměstí, zemřel údajně na Poříčí v roce 1884, kdy podlehl nemoci jater⁷⁷.

Angažovanost Claudiho v Poříčí dokládá také fakt, že byl dokonce i nějakou dobu starostou obce Poříčí a Včelné. Podle P. Lexy a jeho výkladu zmínek v kronikách obou obcí Claudiho však místní obyvatelé neměli příliš v oblibě kvůli jeho německým zájmům. Jeho přispěním se stala z česko-německé školy v Poříčí pouze německá škola, a poříčtí obyvatelé si tak museli hledat jiné místo pro vznik české školy.

⁷² Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 147.

⁷³ Ibidem, s. 143.

⁷⁴ Daniel Kovář – *Muži v čele Budějovické radnice*, Historicko – vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2008, s. 56-57.

⁷⁵ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 145. ; Daniel Kovář – *Muži v čele Budějovické radnice*, Historicko – vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2008, s. 56-57.

⁷⁶ David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, *Boršov nad vltavou – Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, BRISAMM s.r.o., České Budějovice, 1997. ; Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 146.

⁷⁷ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 152, 154.

V kronikách Poříčí a Včelné se také vyskytují zmínky o neochotě Claudiho platit obecní poplatky ze svých nemovitostí⁷⁸.

Po smrti Eduarda Claudiho zůstal zámek stále v rodině, avšak nový správce zámku Zdenko Klaudy byl s Eduardem příbuzný poněkud vzdáleněji. Pro ilustraci příbuzenského vztahu mezi nimi vytvořil P. Lexa přehlednou tabulku (Obr. č. 46.). K dispozici však nejsou žádné doklady o tom, proč zrovna tomuto příbuznému Zámek připadl. Kupní smlouva od dědiců E. Claudiho z r. 1886 je napsána na Zdenkovu manželku Marii, pravděpodobně dědicové E. Claudiho o zámek tedy neměli zájem a tito vzdálenější příbuzní ho od nich odkoupili.

Zdenko Klaudy každopádně již jako mladý vyrůstal v poměrně reprezentativních sídlech. Jeho otec Karl Leopold Klaudy, významný český politik a právník, postupně vlastnil několik staveb charakterem odpovídajících jeho postavení – zámek Řitku u Prahy a poté pozdně barokní Hildprantovský palác⁷⁹.

Zdenko Klaudy, stejně jako předchozí majitel zámku Poříčí, neměl být moc oblíben u místních obyvatel. Měl mít s několika z nich spory, přesto je v kronikách zmínka ještě o jeho příspěvku na místní školu a zásluze o založení pošty v jednom z domů v jeho vlastnictví. Zdenko Klaudy umírá v roce 1911 ve Vídni⁸⁰.

Jeho syn Zdenko Klaudy mladší k sídlu pravděpodobně neměl závažnou citovou vazbu. Při studiích sem jezdil jen na prázdniny. V letech 1911–1914 je doloženo že žil v domě č.p. 144 na Špičáku v Českém Krumlově. Jeho matka a vdova po E. Claudim tak zůstala na Zámečku sama. Nakonec ho prodává a stěhuje se do Vídně za příbuznými.

Přímí příbuzní tohoto rodu dnes žijí v Salzburgu. Prostřednictvím dopisu dokonce kontaktovali současné majitele, které informovali o tom, že se občas na chátrající zámeček v minulých letech jeli podívat a jsou velmi vděční za jeho záchranu⁸¹.

Než Marie Klaudy Zámeček prodala, svěřila ho do správy nejprve svému švagrovi Bedřichu Steffanovi a poté Bedřichu Klaudyovi, který byl mladším bratrem Zdenka Klaudyho st. Ten Zámek spravoval dva roky a za jeho působení se na Zámečku provedly stavební úpravy, což dokládá žádost o povolení, dochovaná v archivu

⁷⁸ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 157 – 158.

⁷⁹ Ibidem, s. 170.

⁸⁰ Ibidem, s. 190, 191.

⁸¹ Ibidem, s. 202.

v Českých Budějovicích. V přízemí jižního křídla se snížily podlahy o 45 cm, podél celého křídla se z nádvoří strany zřídila chodba a vchod. Celý přízemní prostor křídla se rozdělil na menší místnosti sloužící jako prádelna, kuchyň, jídelna a komora a do každé místnosti se prorazila nová okna. Dále byly zřízeny v prádelně a v levém křídle dva splachovací záchody⁸².

3. 3. 4. Jaroslav Weltrubský rytíř z Weltrub

Jaroslav Weltrubský, v letech 1903 – 1913 působil jako poslanec, se s manželkou Annou stal majitelem Poříčí v roce 1915. Již předtím (před r. 1913) vlastnili zámek v Suchdole u Sedlčan. Proč tento zámek opustili a rozhodli se zakoupit zámek v Poříčí není jasné.

Podle P. Lexy byl Dr. Weltrubský na Zámku výrazně stavebně aktivní, zboural již nefunkční pivovar, z něhož zbyly jen sklepy, a postavil nový mlýn. I v budově zámku se mělo přestavovat.

V kronice Včelné se v souvislosti s Dr. Weltrubským objevuje zmínka v souvislosti s jeho zvolením do obecní samosprávy a dále v souvislosti s vyjednáváním o pozemcích, jejichž odkoupením a stavbou nových bytů na nich chtěli včelenští zastupitelé vyřešit nedostatek bydlení. Jaroslav Weltrubský udělal v jednání několik ústupků, ale nakonec z koupě přesto sešlo, protože místním se zdály ceny stále vysoké.

J. Weltrubský zámek odprodal, když mu bylo 64 let, ale dále žil v jednom ze Zámeckých bytů. Obec z tohoto obchodu vytěžila nemalou daň, z níž pak poplatila všechny dluhy a ještě jí něco zbylo. Dr. Weltrubský byl i nadále členem obecního zastupitelstva⁸³.

⁸² Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 207.

⁸³ *Ibidem*, s. 213-215.

3. 4. Zámek ve 20. století

S koncem tzv. dlouhého 19. století můžeme pozorovat změnu ve společenských poměrech. To se nepřímo podepisuje i na sídlech podobných právě tomu poříčskému, která se dostávají od šlechticů a pánů do rukou spíše „velkostatkářům“⁸⁴. Podobný osud evidentně měly zámečky po celé zemi; humorně na tento jev upozorňuje román Vladislava Vančury i stejnojmenný film *Konec starých časů*⁸⁵.

Na zámečku v Poříčí je to ilustrováno přímo – Jaroslav Weltrubský byl posledním vlastníkem zámku, který disponoval šlechtickým titulem. Otec Stanislava Dobiáše byl tesař a matka dcerou rolníka. Podíváme-li se na hospodaření Stanislava Dobiáše, žádný jeho předchůdce v tak krátké době nerozprodal postupně nemovitosti původně k zámku patřící. Situace se později v 21. století zhoršovala (zbourání hospodářského dvora atd.), až nakonec z původního komplexu zbyl již jen zámek se zarůstajícím parkem.

3. 4. 1. Stanislav Dobiáš a další

Stanislav Dobiáš s manželkou Annou koupili Zámeček v Poříčí v roce 1920. Podle míst narození jejich čtyř dětí lze usoudit, že manželé se často stěhovali a již dříve vlastnili nějaký statek.

Na Zámečku v této době bylo pět bytů, z nichž dva obývali zaměstnanci Dobiášových. Další čtyři byty pro zaměstnance velkostatku a jejich rodiny byly v hospodářském dvoře.

Po koupi zámečku se obnovilo vyjednávání s Včelenskými obyvateli o pozemcích pro výstavbu, pan Dobiáš chtěl však dvojnásobek ceny původně stanovené Dr. Weltrubským. Včelenští nakonec přesto s koupí souhlasili. Velkou část pozemků odkoupil jistý Václav Bláha, vystavěl na parcelách domky, které potom opět rozprodal a vydělal na tom. Dnešní optikou lze podobné jednání v podstatě považovat za developerský záměr.

Stanislav Dobiáš také vyjednal přesunutí honitby pod obec, která ji poté

⁸⁴ Ibidem, s. 209.

⁸⁵ Film *Konec starých časů*, režie Jiří Menzel, 1989. – <https://www.csfd.cz/film/6661-konec-starych-casu/prehled/>, vyhledáno 4. 5. 2020.

pronajala panu Pfeitnerovi z Českých Budějovic. Tím velkostatek ztratil tuto výsadu.

Pan Dobiáš se ale také zasloužil o vznik místní Sokolovny. Věnoval na její stavbu pozemek a kámen ze svého lomu. Stavba je dodnes na svém místě.

Stanislav Dobiáš se zřejmě snažil získat peníze na obnovu zámku, který podle P. Lexy měl převzít od Weltrubských ve špatném stavu. Poblíž vlakového nádraží postavil dva domy které pak odprodal, v roce 1922 prodal i tzv. Planýrku, dům sloužící jako byty pro zaměstnance velkostatku, a dále zbořil i zděnou besídku v lese Mnichovci, která tu měla zůstat snad ještě z dominikánské etapy vlastnictví zámku. Materiál z ní taktéž odprodal. Ani tyto aktivity společně s výnosy ze zemědělských plodin však nestačily na splácení Dobiášových dluhů, proto na zámeček v roce 1923 přišli noví majitelé František a Vlasta Strážnických.

František Strážnický byl učitelem na gymnáziu, v Budějovicích vyučoval na České státní reálce a Českém státním gymnáziu (dnešní GJVJ). Po zhruba dvou letech ale prodává Poříčí a odchází z neznámých důvodů zpět na gymnázium v Boskovicích, odkud do Českých Budějovic původně přišel.

Pouhé čtyři měsíce pak vlastnili Zámeček Jan Malý s manželkou Eliškou. V období vlastnictví Strážnických ani Malých nejsou známy žádné stavební zásahy.⁸⁶

3. 4. 2. Maxmilian Pollak

Maxmilian Pollak s manželkou Hedvikou zakoupili Zámeček v Poříčí v roce 1925. Již při svém předchozím bydlišti byli nájemci velkostatku ve Všerubech. Tento velkostatek byl majetkem panství Kouty na Šumavě.

Maxmilian Pollak také od mládí na podobném zámečku s velkostatkem vyrůstal. Jeho rodiče vlastnili rejkovický dvůr – zámeček s hospodářstvím. Také k tomuto objektu patřily pozemky a lesy. Budova dnes už bohužel neexistuje, některé hospodářské budovy byly přestavěny na domky a jiné se částečně využívají jako stáje a sklad dřeva⁸⁷.

Maxmilian Pollak byl mobilizován do válečné služby 29. července 1914 a ve válce obdržel dvě vyznamenání. V pořádku se vrátil domů, v té době na statek ve Všerubech. Jaký byl důvod rodiny přestěhovat se na Poříčí není známo. Dle kronikáře

⁸⁶ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 228 - 232.

⁸⁷ Ibidem, s. 241 a 248.

sepisujícího Včelenskou kroniku však na Poříčí Pollakovi dobře prosperovali. Maxmillian byl také od roku 1930 členem správní komise a později byl zvolen prvním radním. Byl zvolen také členem chudinské komise.

Protože Maxmillian i celá jeho rodina byli židé, neminul je bohužel krutý osud související s nacistickou totalitou. 16. 8. 1939 jim byl zabaven veškerý majetek a zámek byl dán do nucené správy se správcem Bernardem Taueratem. Pollakovým mělo být údajně nařízeno dát vše do perfektního stavu a všude vymalovat⁸⁸.

V záměcku možná ještě Pollakovi mohli chvíli žít, později jejich jména nalézáme na adrese Kamenný Újezd č.p. 265. V roce 1942 jim bylo přikázáno dostavit se do Täublovy továrny na lišty a rámy na rohu dnešní Průmyslové a Dvořákovy ulice, kde společně s 909 dalšími židy přebývali zhruba dva týdny ve velmi špatných podmínkách, až do svého transportu do Terezína⁸⁹. Pollakovi byli po pár dnech z Terezína převezeni do koncentračního tábora Majdanek (Polsko, Lublin). Pro svůj již v tu dobu poměrně vysoký věk (Maxmillian 63 let, Hedvika 57 let a Eliška 32 let) zřejmě manželé nebyli v Majdanku vybráni na práci a museli pak putovat do vyhlazovacího tábora v Sobiboru⁹⁰.

Zámku v Poříčí se tak skrze jeho majitele přímo dotkla i tato velmi smutná kapitola dějin.

Rok po skončení 2. světové války byla celá rodina (Hedvika, Maxmillian i Eliška) prohlášena oficiálně za mrtvé. Do dědického řízení se přihlásil synovec Hedviky Oldřich Schwarz, neteř Eva Schwarzová a ještě neteř Edita Smékalová, o níž není známo, zda byla ze strany Hedviky či Maxmilliana. Dědicům bylo navraceno některé zemědělské vybavení a zvířata (tzv. živý a mrtvý inventář), nebo jim byly vyplaceny náhrady. Co se týká budovy zámku a hospodářství, některá půda byla znehodnocena plevelem, stejně tak byly poškozeny ploty a zděné terasy u Vltavy. Samotná budova byla velmi nadměrně užívána, protože německá zemědělská společnost zde udělala svou územní správu. Dochoval se dokument, na němž jsou vyčísleny požadavky dědiců, ale nedochovala se část, v níž by byl napsán výsledek. Víme pouze,

⁸⁸ Ibidem, s. 251 a 253.

⁸⁹ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 257. ; Jan Ciglbauer, <https://www.casopisbarbar.cz/historie/nacisticke-budejovice>, 2016, vyhledáno 20. 2. 2020. – Jan Podlešák, <http://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/zide>, vyhledáno 20. 2. 2020. – Zdeněk Zajíček – Andrea Poláková, <https://budejovice.rozhlas.cz/naciste-odvlekli-z-budejovic-pres-900-zidu-vratilo-se-jich-28-po-komunite-dnes-7042433>, vyhledáno 21. 2. 2020.

⁹⁰ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 262.

že dědicové Pollakových zde dál nehosподаřili ani nebydleli⁹¹. Se smutným koncem Pollakových na zámku na poměrně dlouhou dobu skončila také jakákoliv snaha o rozumné hospodaření a péči o objekt.

3. 5. Poválečná doba – od 2. poloviny 20. století

Ředitel německé zemědělské společnosti E. Wörz nechal opravit svůj byt v zámečku – vyměnil podlahy a dveře, ostatní místnosti ale spíše degradovaly velkým počtem lidí, který je denně navštěvoval, protože společnost měla na zámečku svou okresní pobočku.

Po odchodu německé zemědělské společnosti vlastnil objekt stát – národní správa, od roku 1953 budovu využívalo Boršovské JZD pro své zaměstnance. Zřejmě z tohoto období pocházejí památkovým ústavem (oprávněně) negativně hodnocené zazdívký arkád a schodišťový přístavek na nádvoří – obojí je patrné na fotkách u SHP z roku 1997⁹².

Posledními obyvateli Zámečku byla rodina Dubských, kteří se odstěhovali v roce 2008, kdy již byla většina budovy v havarijním stavu⁹³.

V roce 1997 zámek koupili od obce Boršov nad Vltavou manželé Žádaníkovi, kteří byli vlastníky hotelu Sonáta v Českých Budějovicích. Měli v plánu vybudovat zde hotel a poté luxusní byty. Z obojího sešlo, objekt dále chátral a manželé navíc měli problém vůbec uhradit kupní cenu (a poté i úroky plynoucí z nedodržení podmínek kupní smlouvy).

Žádaníkovi nechali zbavit památkové ochrany přilehlý hospodářský dvůr, který v roce 2000 nechali zdemolovat. Objekt tím přišel o další část své historické a výpovědní hodnoty. Manželé také nechali odstranit krytinu z části střechy, což mělo za následek další devalvaci prostorů pod střechou⁹⁴. Podobný postup byl v jižních Čechách aplikován i na některých jiných památkových objektech, které potom majitelé nechali velmi zásadně přestavět nebo rovnou strhnout pod záminkou, že oprava již není možná.

⁹¹ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 268 - 271.

⁹² Ibidem, s. 274.

⁹³ Ibidem, s. 281.

⁹⁴ Ibidem, s. 288.

Ve skutečnosti je pravděpodobné, že měli s zajímavými lokalitami od začátku jiné úmysly. I zde proto existuje důvod se domnívat, že plány manželů Žádaníkových nebyly zcela transparentní.

Po Žádaníkových a jejich nerealizovaných plánech tak zbyla pouze plánová dokumentace k přestavbě, která tak dnes může sloužit jen k porovnání s dnešní realizovanou přestavbou⁹⁵.

Od roku 2007 byla rodina Novákova další v řadě novodobých vlastníků zámečku. Narozdíl od předchozích majitelů, podle dostupných informací tato rodina zřejmě měla opravdový úmysl objekt zachránit, nechali provést nejakutnější opravu střechy, avšak zřejmě z finančních důvodů se situace dále neposouvala.

Po třech letech koupili zámeček ještě manželé Filištejnovi, avšak na budově se to nijak neprojevalo. NPÚ pro odbor památkové péče v této době také zpracoval odborné vyjádření týkající se zabezpečovacích prací, který zdokumentoval značně pokročilou zdevastovanost objektu, která byla v té době již patrná i pouhým laickým pohledem.

S Filištejnovými bylo nakonec vedeno správní řízení, protože z průzkumu vyplynulo, že jako vlastníci kulturní památky neplní zákonné povinnosti (ochrana před poškozením, péče atd.)

Podle P. Lexy právě v této době zmizela z objektu také dřevěná zástěna s pískovanými skly⁹⁶. V roce 2014 se zámek opět prodával, tentokrát v insolvenčním řízení.

⁹⁵ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 286.

⁹⁶ *Ibidem*, s. 290.

3. 6. Současný stav

V roce 2016 zámek koupila společnost Auböck, resp. jednatelé Dr. Gerald Auböck, Ing. Jan Vilánek a východní křídlo vlastní nadace Josefina. Společnost se zabývá rekonstrukcemi historických staveb. V jižních Čechách mají již několik realizací, např. činžovní dům v Žižkově ulici v Českých Budějovicích čp. 221/13, hotel Budweis, kostel Dobrá Voda a další⁹⁷.

Firma začala na obnově záměcku pracovat ve spolupráci s NPÚ, takže fasády a částečně i vnitřní omítky zůstaly materiálově zachovány. Při rekonstrukci byla zvolena jako hlavní etapa prezentace zhruba polovina 18. století⁹⁸, v náznaku byl ponechán i odkaz na Pachnerovské období stavby skrze štukový rám ve dvoře.

Park má pronajatý od státu obec Boršov, která má v plánu také jeho obnovu. Zdá se tedy, že co se dá, bude nakonec zachráněno.

Před dokončením oprav, 28. září 2018, proběhl na zámku den otevřených dveří jako vstřícné gesto vlastníků směrem k veřejnosti s komentářem od starosty Boršova nad Vltavou, Mgr. Jana Zemana. Celá budova později již přístupná nebude – část zámku bude sloužit jako byty, v druhé části bude nezisková organizace Josefina (patřící Mgr. Janě Vilánkové) provozovat komunitní centrum⁹⁹.

⁹⁷ <https://www.auboeck.cz/rekonstrukce>, vyhledáno 21. 3. 2020.

⁹⁸ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 295 - 296.

⁹⁹ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 297. – Kamila Dufková, https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/na-zamku-muzete-bydlet-take-vy-20180921.html, 2018, vyhledáno 21. 3. 2020. – Jitka Davidová, https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/zamecek-nabidne-najemni-byty-okouzli-anglickym-parkem-20190402.html, 2019, vyhledáno 22. 3. 2020. ; <https://www.josefinalidem.cz/>, vyhledáno 22. 3. 2020.

4. Několik zajímavostí

Nakonec bych ráda zmínila nebo zdůraznila ještě několik faktů, které jsou důležité pro celkové vnímání zámku a jeho historie, ale nevešly se do jiné části této práce, či by jejich opis příliš odváděl pozornost od sledovaného tématu a rušil tak čtenáře.

4. 1. Rozloha komplexu, jeho dřívější součásti a okolí

V některých částech této práce je zmíněno, co všechno k zámku v určené době patřilo. Ačkoli při pohledu na dnešní budovu a park návštěvník nemusí vůbec nic podobného tušit, je jistě oprávněné objekt i s jeho součástmi nazývat panstvím, mluvíme-li o něm v historickém kontextu. Ještě před rokem 2000 se za severní stranou dnešního parkoviště nacházel hospodářský dvůr s chlévy, stodolami, sýpkou, konírnou a dílnami. (Mapa č. 4.) Tento hospodářský dvůr byl zaměřen pracovníky NPÚ těsně před svou zkázou¹⁰⁰.

Ve 20. století došlo k odejmutí honitby a některých pozemků za účelem výstavby domků, jak již bylo zmíněno. Také došlo ke zboření pivovaru za majitele Jaroslava Weltrubského – produkce piva klesala již v 19. století¹⁰¹. Až do r. 1947 fungoval hostinec Cukrmandl, kde se dříve prodávalo pivo ze zámeckého pivovaru. První zmínka o něm je z r. 1540, kdy patřil k zámku a společně s ním byl prodán Adamem Sudkem z Dlouhé Janu Krenauerovi z Křenova. Budova Cukrmandlu však stojí dodnes – využíván je soukromým vlastníkem k bydlení, částečně jako penzion.

Dále k panství patřila vila Planýrka (Dnešní ul. „Na Planýrce“, č.p. 206 – výrazně přestavěna, využívána Policií), prodána Stanislavem Dobiášem.

V době, kdy zámek vlastnili dominikáni, patřila k příslušenství zámku také vápenka, cihelna a lesy, jeden z nich se dle dominikánských vlastníků dokonce údajně jmenoval „Mnichovec“ a podle rukopisu M. Waldové a P. Lexy se měl nacházet mezi dnešní železniční tratí a starou cestou z Poříčí do Plava¹⁰². Zde ale došlo k mýlce. Les

¹⁰⁰ Územní odborné pracoviště NPÚ v Českých Budějovicích, *Zaměření hospodářského dvora*, 1999, Na ÚOP NPÚ v Českých Budějovicích uloženo pod sig.: PD 3700.

¹⁰¹ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 323 – 347.

¹⁰² *Ibidem*, s. 26.

Mnichovec skutečně v katastru Poříčí je k nalezení a je také označen na mapě č. 2., na níž je vidět, že si svůj název zachoval až dodnes. Autory zmiňovaný les je na opačné straně trati a spadal až do katastru obce Plav.

Na mapě č. 2. jsem se pokusila aspoň velmi orientačně vyznačit pozemky a objekty, které k zámku patřily v pachnerovském období, a to dle předchozí mapy č. 1., na níž jsou pozemky čitelně připsány. Je pravděpodobné, že dříve, např. v době, kdy zámek vlastnili dominikáni, tyto pozemky byly ještě rozsáhlejší, avšak z této doby nejsou dochovány mapové podklady. Lze poznat, že i jen nemovitosti z r. 1827 dávají dohromady opravdu velké území, které má už jen velmi málo společného s dnešním, postupně radikálně okleštěným areálem.

4. 2. Socha sv. Leopolda

U vjezdu do zámku měla dle P. Lexy stát pískovcová socha sv. Leopolda z první poloviny 18. století od neznámého autora. Byla restaurována p. Tláškem a převezena do lapidária bývalého augustiniánského kláštera v Borovanech, kde je dodnes k vidění v křížové chodbě. Na podobném místě dnes stojí nová, moderně zpracovaná socha, k této historické odkazující. (Obr. č. 44)¹⁰³.

4. 3. Sluneční hodiny na budově bývalé sýpky

Na budově bývalé sýpky měly být umístěny dle vzpomínek paměťíků sluneční hodiny s datací 1858. V této době byl majitelem objektu E. Claudi, je tedy možné, že se jednalo o jeho otisk do stavby¹⁰⁴.

¹⁰³ Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, s. 328.

¹⁰⁴ *Ibidem*, s. 327.

5. Závěr

Zámek v Poříčí je bezpochyby významným objektem na pomyslné mapě památek Českobudějovicka, i když byl do poslední doby badateli opomíjen. Tato práce i připravovaná kniha ukazují, že pokud se podobným stavbám věnuje určitá pozornost, mohou nám pomoci doplnit mozaiku místní historie a ukázat i na některé významné osobnosti. Zároveň lze také skrze tyto stavby poznávat i historii státní a evropskou. To vše je také důvodem, proč by nakládání s podobnými stavbami mělo být transparentní a odborná i laická veřejnost by se o tyto památky měla zajímat. Podobné stavby by se neměly dostávat do stavu, kdy je nasnadě jejich spadnutí – zámek v Poříčí mu unikl jen o vlas, ale mnoho jiných objektů takové štěstí nemělo. Je jistě ještě mnoho podobných budov, které stále stojí ve stínu známějších či větších staveb, a přitom mohou být podobně badatelsky zajímavé.

Dále lze na příkladu zámečku poukázat na vhodnost volby podobných témat k příležitosti prací podobného rozsahu – tj. bakalářských, diplomových, nebo odborných článků v časopisech, sbornících apod. Tato práce zdaleka nezodpověděla všechny otázky a dala by se dále rozšiřovat, ale z hlediska dostupných zdrojů se pokusila vyčerpat základní informace v oboru a ukázat několik směrů, kterými by se mohlo bádání dále ubírat. Doufám, že tak může být vhodným východiskem například při zpracování článků na podobná témata, nebo i základním nástinem kulturní historie tohoto zámku pro laické i odborné čtenáře.

6. Zdroje

6. 1. Seznam literatury

- Jiří Bloch – Jan Eliška, *Zámek Poříčí č.p. 196 – Dílčí průzkum bývalé sýpky*, České Budějovice, 2016.
- Marek Ehrlich – Marie Pavlátová, *Zahrady a parky jižních čech*, Praha, 2004.
- Daniel Kovář – *Tvrze, hrady a zámky Českobudějovicka*, České Budějovice, 2012.
- Daniel Kovář, *Muži v čele budějovické radnice*, České Budějovice, 2008.
- Daniel Kovář – Roman Lavička, *Dominikánský klášter v Českých budějovicích*, České Budějovice, 2017.
- Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev interiéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2018.
- Jan Korecký, *Restaurátorský průzkum historických omítkových vrstev fasád exteriéru objektu zámku v Poříčí – Boršov nad Vltavou*, Prachatice, 2017.
- Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*, České Budějovice, 2019.
- David Mičan – Vladimír Musil; spolupráce František Tvaroh – Kateřina Kinská, Boršov nad Vltavou – *Zámek Poříčí - Stavebně-historický průzkum*, České Budějovice, 1997.
- Jan Müller, *Město Český Krumlov : Souhrn základních dat ke stavební kultuře 1860 – 1890*, České Budějovice, 2014.
- August Sedláček - *Hrady, zámky a tvrze Království českého III - Budějovsko*, Praha, 1994.
- Jiří Valkony, Boršov nad Vltavou – *Zámek Poříčí – průzkum klenebních zásypů a těles původních podlah – zpráva o provedení archeologického výzkumu*, Český Krumlov, 2008.
- Kateřina Zahrnhofer - Martin Maršík, *Adalbert Lanna – tři generace podnikatelského úspěchu*, VŠTE, České Budějovice (rok vydání neuveden).
- Kolektiv autorů , *Historická projektová dokumentace v památkové péči: sborník z konference České Budějovice 4. 11. - 5. 11. 2015*, České Budějovice, 2016.
- Kolektiv autorů , *Památky jižních čech 1*, České Budějovice, 2008.
- Kolektiv autorů, *Výběr – časopis pro historii a vlastivědu jižních čech*, roč. 55, č. 3,

České Budějovice, 2018.

Územní odborné pracoviště NPÚ v Českých Budějovicích, *Zaměření hospodářského dvora*, 1999, Na ÚOP NPÚ v Českých Budějovicích uloženo pod sig.: PD 3700.

6. 2. Seznam internetových zdrojů

www.ct24.ceskatelevize.cz

<https://pamatkovykatalog.cz>

www.josefinalidem.cz

<https://tv.idnes.cz>

<https://budejovice.rozhlas.cz>

www.avelana.cz

<https://cs.wikipedia.org>

www.vcelna.cz

www.encyklopedie.c-budejovice.cz

www.casopisbarbar.cz

www.auboeck.cz

www.ceskobudejovicky.denik.cz

www.issp.npu.cz

7. Přílohy

7. 1. Seznam vlastníků

1379 - (někde uváděn rok 1376) Bušek z Poříčí (Bussko de Porziecie)

1417 - Petr Svatomír z Doudleb

1437 - (někdy po tomto roce) Přibík Čenovec z Čenovic (Čenova)

1453 - Václav Talafous z Dobřan

1458 - Bušek z Poříčí

1464 - Bernard Talafous z Tyrnštejna (z Říčan)

1522 - Markvart z Hřebene

- 1525 - Adam Sudek z Dluhé
- 1540 - Jan Krenauer z Křenova
- 1546 - Blažej Pibr z Olešnice
- 1551 - Kateřina Pibrová z Miklsdorfu
- 1555 - Blažej Pibr mladší
- 1562 - Jan Kalkreitar z Kalkreitaru
- 1576 - Lev Kalkreitar z Kalkreitaru
- 1583 - Melichar Kalkreitar z Kalkreitaru
- 1593 - Kilian a Kryštof Spandeliovi
- 1596 - Štěpán Vamberský z Rohatce
- 1610 - Hynek Vamberský z Rohatce
- 1617 - Jan Jiří Tluksa Vrábský z Vrábí
- 1621 - českobudějovický řád dominikánů
- 1785 - Náboženská matice
- 1787 - Václav Danner
- 1801 - Thomas Taschek
- 1804 - František Josef Pachner, rytíř z Eggensdorfu
- 1840 - Adalbert Lanna
- 1854 - Eduard Claudi
- 1886 - Maria Klaudy, rozená Waagner von Wallernstädt
- 1913 - Bedřich Steffan – švagr Marie Klaudyové, nebyl majitelem, Poříčí pouze spravoval.
- 1914 – 1915 - Fridrich (Bedřich) Klaudy - švagr Marie Klaudy (bratr Zdenko Klaudyho staršího.), nebyl majitelem, Poříčí pouze spravoval.
- 1915 - Jaroslav Weltrubský z Weltrub a Anna Weltrubská z Weltrub
- 1920 - Stanislav Dobiáš a Anna Dobiášová
- 1923 - František Strážnický a Vlasta Strážnická
- 1924 - Jan Malý a Eliška Malá
- 1925 - Maxmilian Pollak a Hedvika Pollaková
- 1939 - německá zemědělská společnost
- ???? - národní správa
- 1997 - Lenka Žádníková a Jaroslav Žádník

2007 - Petr Novák

2010 - Petr Filištejn a Lucie Filištejnová

2016 - Dr. Gerald Auböck, ing. Jan Vilánek a Mgr. Jana Vilánková¹⁰⁵

7. 2. Seznam obrazových příloh

- Obr. 1. Půdorys s vyznačením historického zdiva – sklep.
- Obr. 2. Půdorys s vyznačením historického zdiva – přízemí a patro.
- Obr. 3. Čelní pohled na zámek – stav z r. 1997.
- Obr. 4. Východní fasáda východního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 5. Jižní fasáda jižního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 6. Západní fasáda západního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 7. Jižní fasáda jižního křídla, detail užší, předstupující části – stav z r. 1997.
- Obr. 8. Průčelí západního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 9. Nádvoří strana západního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 10. Nádvoří strana jižního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 11. Detail erbu rodu Pachnerů na nádvoří fasádě jižního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 12. Nádvoří fasáda východního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 13. Nádvoří fasáda východního křídla, část s přístavky – stav z r. 1997.
- Obr. 14. Interiér s odhaleným zdivem – stav z r. 1997.
- Obr. 15. Interiér s viditelným zdivem – stav z r. 1997.
- Obr. 16. Dekor omítek v interiéru – bosování s obvodovou linkou.
- Obr. 17. Dekor omítek v interiéru – kazety ve špaletě pod oknem.
- Obr. 18. Dekor omítek v interiéru – pás s volutami a rostlinami.
- Obr. 19. Západní křídlo, sklep – stav z r. 1997.
- Obr. 20. Interiérové omítky znečištěné graffiti, doporučené k sejmutí.
- Obr. 21. Fragments interiérových omítek doporučené ke konzervaci – stav 21. 9. 2018, v Den otevřených dveří.
- Obr. 22. Fragments interiérových omítek doporučené ke konzervaci – stav 21. 9. 2018, v Den otevřených dveří.
- Obr. 23. Nedochovaná dřevěná zástěna.

¹⁰⁵ S laskavým svolením převzato z: Petr Lexa – Monika Waldová, *rukopis chystané knihy - prozatím bez názvu*.

- Obr. 24. Nedochovaná dřevěná zástěna.
- Obr. 25. Dveře s deštěním.
- Obr. 26. Sklep pod východním křídlem – stav z r. 1997.
- Obr. 27. Sklep pod východním křídlem – stav z r. 1997.
- Obr. 28. Postupná proměna zámku z jižní strany.
- Obr. 29. Odhalené zdivo viditelné při Dni otevřených dveří 21. 9. 2018.
- Obr. 30. Odhalené zdivo viditelné při Dni otevřených dveří 21. 9. 2018.
- Obr. 31. Diamantování na nároží východního křídla – stav z r. 1997.
- Obr. 32. Kamenná cisterna s nápisy – stav z r. 1997.
- Obr. 33. Dům v Linecké č. p. 54 – historická fotografie
- Obr. 34. Dům v Linecké č. p. 54 – současný stav.
- Obr. 35. Celkový pohled na zámek po rekonstrukci.
- Obr. 36. Pohled na zámek po rekonstrukci z východní strany.
- Obr. 37. Pohled na zámek po rekonstrukci - průčelí a okolní terén.
- Obr. 38. Pohled na zámek po rekonstrukci a nejbližší okolí z jihovýchodní strany.
- Obr. 39. Interiér zámku po rekonstrukci.
- Obr. 40. Detailní pohled na zakonzervované části historického krovu..
- Obr. 41. Historický krov plní v interiéru mimojiné dekorativní funkci.
- Obr. 42. Park – současný stav. Jeden z pomníků.
- Obr. 43. Park – současný stav. Jeden z pomníků.
- Obr. 44. Příjezdová cesta k zámku – současná socha odkazující na historickou sošku.
- Obr. 45. Pohled do současného interiéru slavkovského kostela.
- Obr. 46. Rodokmen.

7. 3. Seznam mapových příloh

- Mapa 1. Katastrální mapa katastru Poříčí z r. 1827.
- Mapa 2. Současná mapa s orientačním vyznačením pozemků, které v r. 1827 vlastnil Pachner.
- Mapa 3. Letecký snímek obce Poříčí z r. 1946.
- Mapa 4. Detailní pohled na zámek, přilehlý park a hospodářský dvůr z r. 1946.

7. 4. Obrazové přílohy

STAVEBNĚ HISTORICKÝ PRŮZKUM:

Barevně vyznačená slohová období:

zdivo románské

zdivo gotické

zdivo renesanční

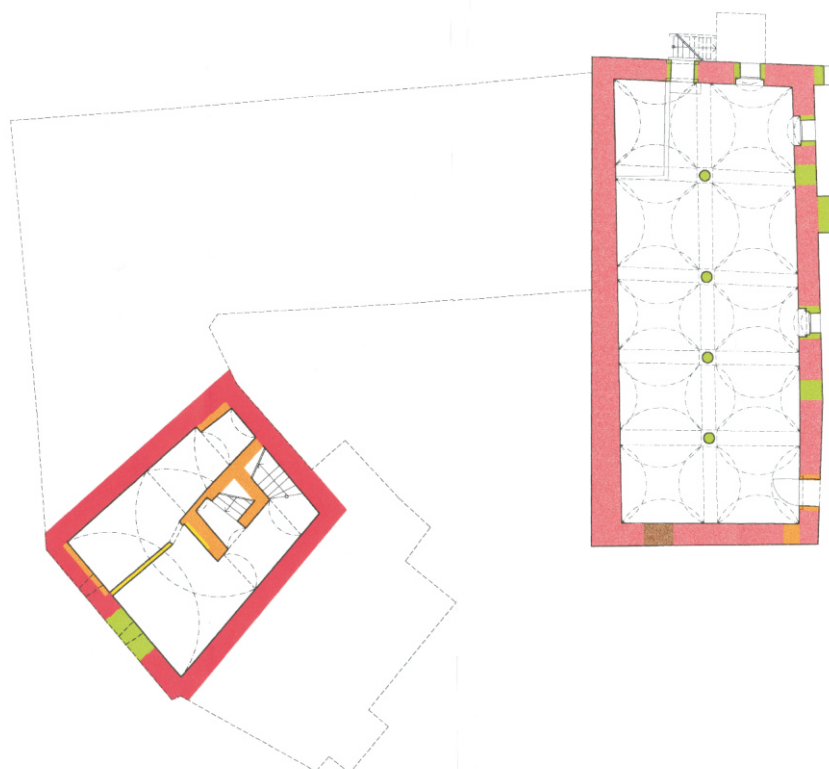
zdivo barokní

zdivo klasicistní

zdivo novodobé od roku 1850

zdivo novodobé od roku 1900

Světlé odstíny značí zdivo hypoteticky zařazené.

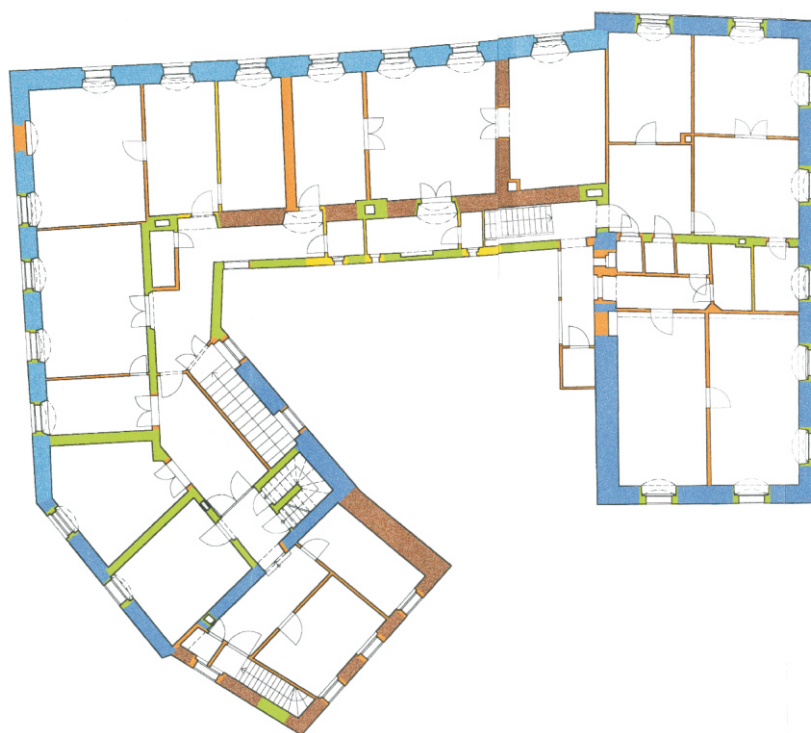


SKLEP
BRISAMM

Obr. 1. Půdorys s vyznačením historického zdiva - sklep.



PŘÍZEMÍ
BRISAMM



1. PATRO
BRISAMM

Obr. 2. Půdorys s vyznačením historického zdiva – přízemí a patro.



Obr. 3. Čelní pohled na zámek – stav z r. 1997.



Obr. 4. Východní fasáda východního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 5. Jižní fasáda jižního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 6. Západní fasáda západního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 7. Jižní fasáda jižního křídla, detail užší, předstupující části – stav z r. 1997.



Obr. 8. Průčelí západního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 9. Nádvoří strana západního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 10. Nádvořní strana jižního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 11. Detail erbu rodu Pachnerů na nádvořní fasádě jižního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 12. Nádvoří fasáda východního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 13. Nádvořní fasáda východního křídla, část s přístavky – stav z r. 1997.



Obr. 14. Interiér s odhaleným zdivom – stav z r. 1997.



Obr. 15. Interiér s viditeľným zdivom – stav z r. 1997.



Obr. 16. Dekor omítek v interiéru – bosování s obvodovou linkou.



Obr. 17. Dekor omítek v interiéru – kazety ve špaletě pod oknem.



Obr. 18. Dekor omítek v interiéru – pás s volutami a rostlinami.



Obr. 19. Západní křídlo, sklep – stav z r. 1997.



Obr. 20. Interiérové omítky znečištěné grafitti, doporučené k sejmutí.



Obr. 21. Fragmenty interiéroových omítek doporučené ke konzervaci – stav 21. 9. 2018.



Obr. 22. Fragmenty interiéroových omítek doporučené ke konzervaci – stav 21. 9. 2018.



Obr. 23. Nedochovaná dřevěná zástěna.



Obr. 24. Nedochovaná dřevná zástěna.



Obr. 25. Dveře s deštěním.



Obr. 26 Sklep pod východním křídlem – stav z r. 1997.



Obr. 27. Sklep pod východním křídlem – stav z r. 1997.



Obr. 28. Postupná proměna zámku z jižní strany.



Obr. 29. Odhalené zdivo viditelné při Dni otevřených dveří 21. 9. 2018.



Obr. 30. Odhalené zdivo viditelné při Dni otevřených dveří 21. 9. 2018.



Obr. 31. Diamantování na nároží východního křídla – stav z r. 1997.



Obr. 32. Kamenná cisterna s nápisy – stav z r. 1997.



Obr. 33. Dům v Linecké č. p. 54 – historická fotografie.



Obr. 34. Dům v Linecké č. p. 54 – současný stav.



Obr. 35. Celkový pohled na zámek po rekonstrukci.



Obr. 36. Pohled na zámek po rekonstrukci z východní strany.



Obr. 37. Pohled na zámek po rekonstrukci – průčelí a okolní terén.



Obr. 38. Pohled na zámek po rekonstrukci a nejbližší okolí z jihovýchodní strany.



Obr. 39. Interiér zámku po rekonstrukci.



Obr. 40. Detailní pohled na zakonzervované části historického krovu.



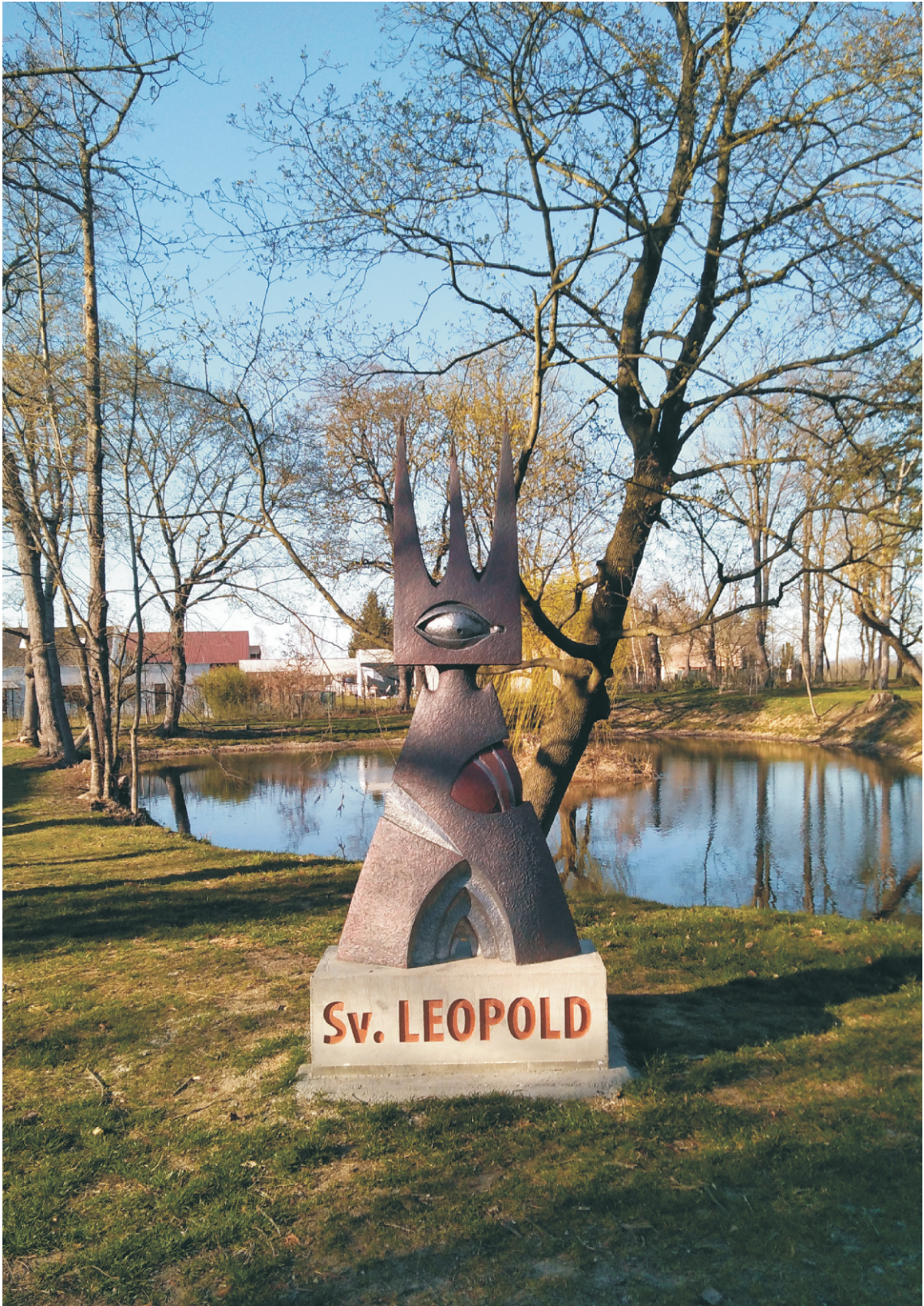
Obr. 41. Historický krov plní v interiéru mimojiné dekorativní funkci.



Obr. 42. Park – současný stav. Jeden z pomníků.



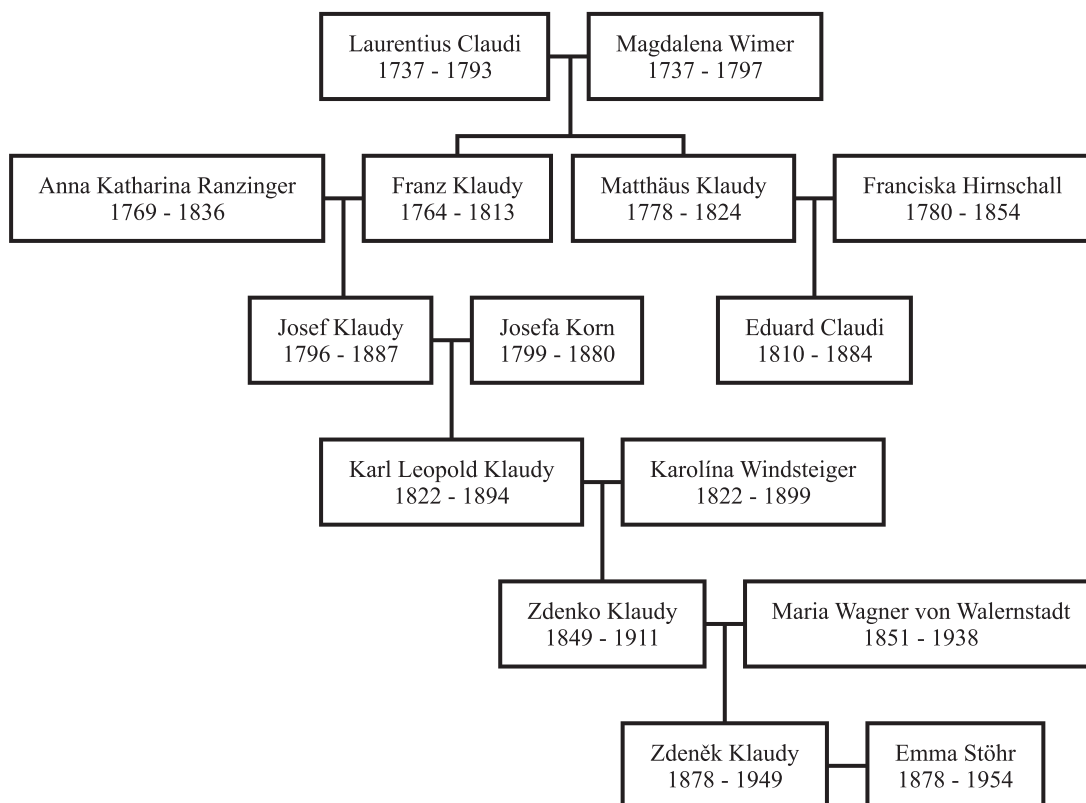
Obr. 43. Park – současný stav. Jeden z pomníků.



Obr. 44. Příjezdová cesta k zámku – současná socha odkazující na historickou skulpturu.



Obr. 45. Pohled do současného interiéru slavkovského kostela.

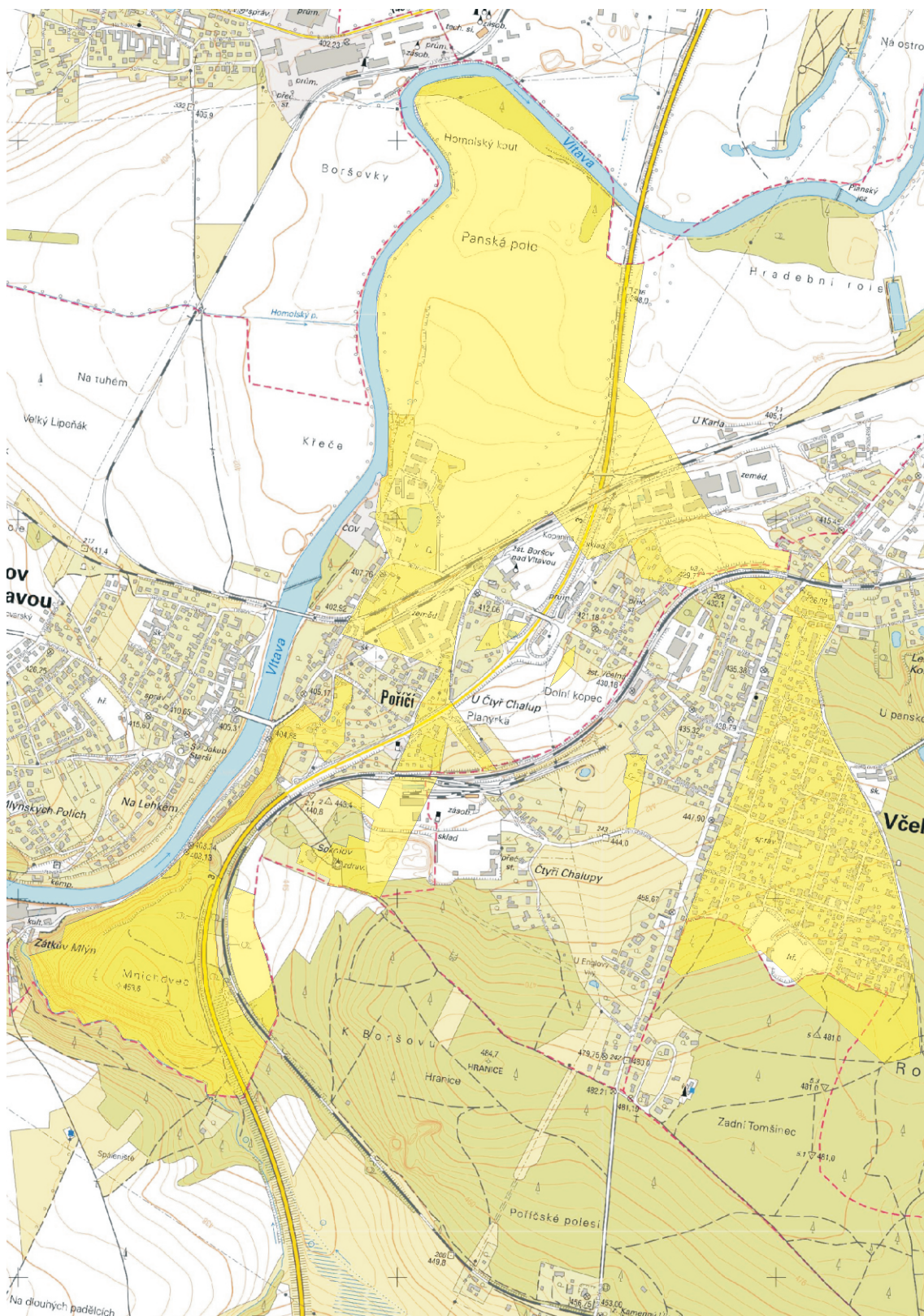


Obr. 46. Rodokmen.

7. 5. Mapové přílohy



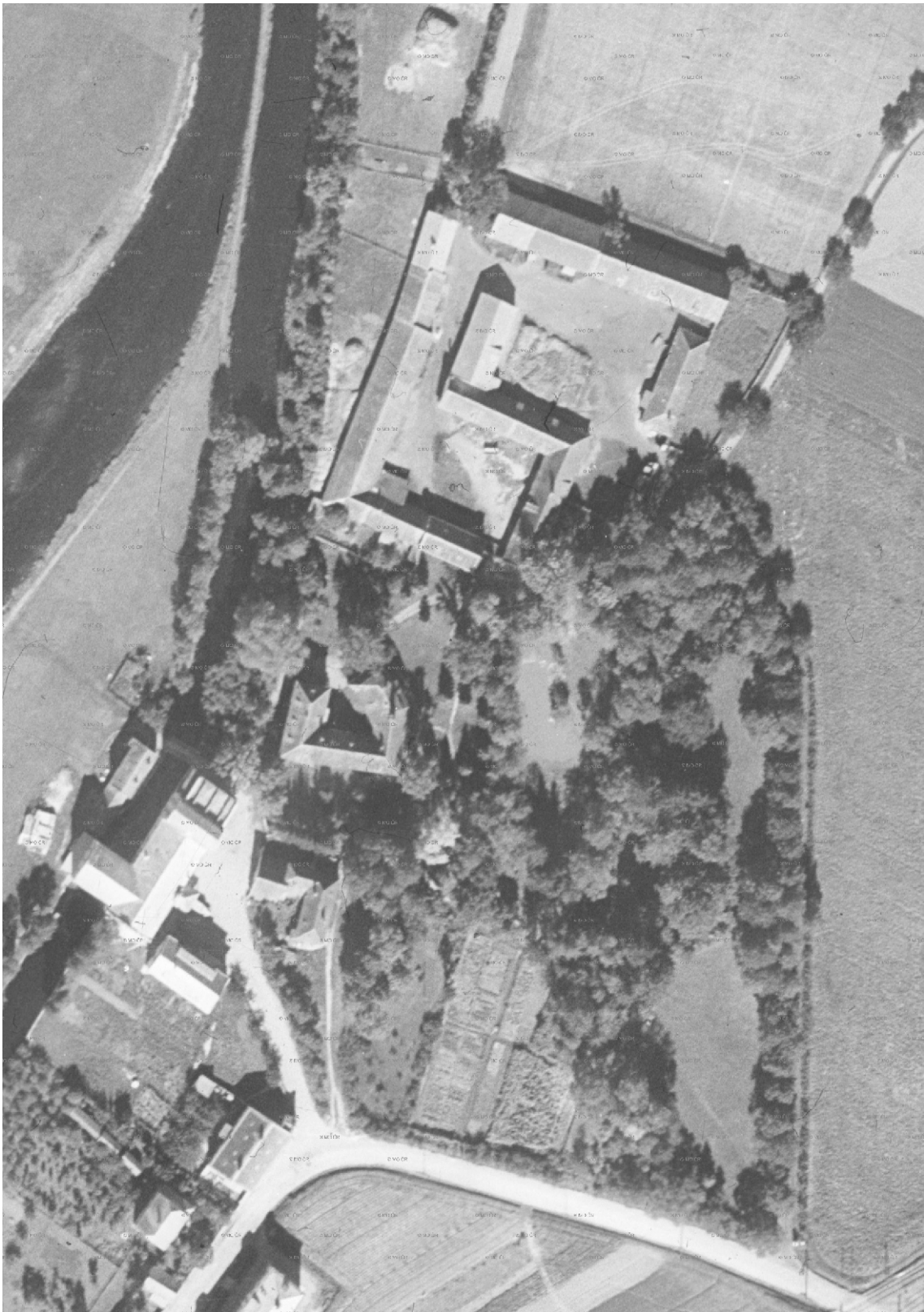
Mapa 1. Katastrální mapa katastru Poříčí z r. 1827.



Mapa 2. Současná mapa s orientačním vyznačením pozemků, které v r. 1827 vlastnil F. J. Pachner.



Mapa 3. Letecký snímek obce Poříčí z r. 1946.



Mapa 4. Detailní pohled na zámek, přilehlý park a hospodářský dvůr z r. 1946.